SEPEHRİ & LORCA

Akdenizdeki Çöl

Sohrab Sepehri

İran modern şiirinin vazgeçilmez beşlisinden biri olan şair-ressam Sohrab 1928'de Kaşan'da doğdu. Tahran Üniversitesi Güzel Sanatlar fakültesini birincilikle bitirdi. 12 yıl memurluk yaptı ve bu süreçte şiire ve resme olan ilgisini geliştirerek eserler vermeye başladı. Başta Japonya, Hindistan, Afganistan olmak üzere Afrika, Mısır, Avrupa ve Abd'ye seferler yaptı. Birçok dil öğrendi. Japonca'dan şiir tercümeleri yaptı. Budist felsefe öğretisini, çocukluk dönemini de anlatan 'Mavi Oda' adlı kitapta edebi bir üslupla hikayeleştirdi

1964 yılında memurluğu bırakıp bütün enerji ve çabasını şiire ve resme hasretti. Hint felsefesine olan yoğun ilgisini, tabiat gözlemiyle birleştirerek şiirinde ve resminde yeni bir biçimi haber veren eserler var etti. Adına sergiler açıldı, Şiir ödülleri verildi.

Bütün şiirlerini 'Hasht Ketab'(Sekiz Kitap) adlı mecmuada topladı. Şiiri, yeni İran Şiiri'nde kendine has, toprakla bütünleşmiş bir forma sahip olup öz itibariyle de insanın en günahsız hali olan çocukluğa oradan da Tanrı'ya olan bir yolculuğu konu alır. Andre Bazin'in J.Renoir için söylediği 'Sinemayla çarpılmış bir izlenimciliktir' sözünü değiştirerek Sohrabiçin'Şiirleçarpılmışbizizlenimcilik'olarakkullanabiliriz.

Federico Garcia Lorca

1927'lerin Avangard sanatçılarından biri olan Lorca 1898'da Granada'da doğdu. Piyanist olarak Manuel de Falla ile birlikte çalıştı. Madrid'e Hukuk fakültesine başladığı sırada L.Bunuel ve Salvador Dali ile arkadaşlığı başladı. İlk şiir kitabı olan Şarkılar'ı ve ardından da 'Çingene Baladı' isimli en meşhur kitabını yayınladı. Şiirleri o dönemin bir çok avangard sanatçısını büyüledi. Tiyatro oyunları yazdı.

New York'a geçip Kolombiya üniversitesinde dersler verdi. New York'ta Bir Şair adlı kitabını 1940'da yayınladı. Modern çağın insanının yüzleşmek zorunda olduğu yabancılaşma, izolasyon, kaçış ve çıldırma üzerine yeni şiir biçimlerini denediği bu kitaba W.Whitman büyük övgüler yağdırdı. Paris'te Bunuel ve Dali ile olduğu bir sırada babasının çağrısı üzerine son bir kereliğine Grana'ya döndü ama Franco Hükümeti askerlerince tutuklanıp rejim karşıtı siyasi şiirler yazdığı gerekçesi ile 1936 Ağustos'unda kurşuna dizildi

Akdeniz ikliminin sıcaklığını taşıyan şiiri ve imgeleri, mevsimlerin insan tabiatıyla kurduğu çılgın ve vahşi doğasını resmetmesiyle daha sinema cılızken gerçeküstü rüyaların eşsiz lezzetini yeryüzünün kayıp insanına tattırdı.

AKDENİZDEKİ ÇÖL

SOHRAB SEPEHRI
&
FEDERICO GARCIA LORCA

TÜRKÇE'DE SÖYLEYEN

FAYSAL SOYSAL

© Balkon Sanat Yayıncılık

Yazarı / Sohrab Sepehri-F.G.Lorca
Kitabın Adı / Akdenizdeki Çöl
Türkçede Söyleyen / Faysal Soysal

Genel Yayın Yönetmeni / Esra Kartal Soysal
Kapak Tasarım / Ahmet Biricik
Kapaktaki Fotoğraflar / Faysal Soysal
İç Tasarım / Ercan Soysal
Editör / Esra Kartal Soysal
Baskı-Cilt / Bayrak Matbaacılık
Davutpaşa Cd. No: 14 / 2 Topkapı – İstanbul

1. BASKI OCAK 2011

ISBN: 978-605-61768-1-4

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No:
19984

Balkon Sanat Yayınları: 2
ŞİİR : 2

Balkon Sanat Yayıncılık
E-5 Yolu, Tercüman Blokları, B1 Blok,
No: 79 Cevizlibağ/ İSTANBUL

Tel. 0212. 514 45 11
Faks. 0212. 514 45 12

Kitabın basımına destek veren Ecz.Selman Alimoğlu'na teşekkürler

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Faysal Soysal ve Balkon Sanat Yayıncılık'a aittir. Yazarın ve yayıncının izni olmadan herhangi bir formda yayınlanamaz, kopyalanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

SONSUZLUĞA YÜRÜRKEN ŞAİRİN HEYBESİNDEN DÜŞÜRDÜĞÜ SÖZ 7
SOHRAB SEPEHRİ 13
ADRES 15
BU GÜL BAĞINDA 16
ÇAĞRI BAŞLANGICI 18
SUYUN AYAK SESLERİ 20
VE YOLDA BİR HABER 37
YOLCU 39
YOLDAŞLARIN BAĞINA DOĞRU 53
FEDERİCO GARCİA LORCA 57
AH! 58
AY, AY ROMANSI 59
BALKON 61
ÇAKI 62
DENİZ SUYU BALADI 63
GÖZYAŞI KASİDESİ 64
YARA VE ÖLÜM 65
YAYILMIŞ KAN 67
MUSALLA TAŞINDAKİ BU CESET 72
GÖZDEN KAYBOLUŞ 75
KARANLIK GÜVERCİNLER KASİDESİ 77
MUKADDES CİBRİL 78
NAĞME 82
OKÇULAR 84
OKULDA 85
ŞARK TÜRKÜSÜ 87

SABA PAZARI GAZELİ 91
İNTİHAR 93
SEPETLER 94
SÖYLENMEMİŞ ŞARKI 95
TAN VAKTİ 96
ÜÇ IRMAĞIN KÜÇÜK BALADI 97
UFUK 99
UYURGEZER ROMANSI 100
EK:
MODERN İRAN ŞİİRİ'NİN USTALARI 104
NİMA YUŞİÇ 107
AHMET ŞAMLU 117
SOHRAB SEPEHRİ 129
MEHDİ EKHAVAN SALES 133
FÜRUĞ FERRUHZAD 141

SONSUZLUĞA YÜRÜRKEN ŞAİRİN HEYBESİNDEN DÜŞÜRDÜĞÜ SÖZ

Biri Gırnata'nın Endülüs'ünden, diğeri İran'ın Kaşan'ından; biri Franco'nun şairleri daha 38'inde kurşuna dizdiği yerden, diğeri erdem ve haysiyet erlerinin Nasıreddin Şah'ın emri ile Fin Hamamında bileklerinin kesildiği yerden; biri Akdeniz'in zeytinliklerine yansıyan ay ışığıyla kelimelerin ruhlarındaki şiiri gören, diğeri kum çölünün tarihten eserek zamanın kül tutmuş doğasma şiirle varan, iki yalnız: Federico Garcia Lorca, Sohrab Sepeheri. Biri hiç bir zaman İsanyalı olamamış ve çingene kızlarının belirsizliğe yolculuklarında ayı yoldaş, ışığının yansıdığı zeytinlikleri ise hem mezar hem de yurt edinmiş bir boğa şair; diğeri doğduğu yer olan Kaşan'ı çoktan kaybetmiş ve bu yüzden gecenin kıyısında kendine bir ev inşa etmiş doğa şairi. Biri daha 1918'de, burjuva sınıfını, yeryüzünü şiirle doldurmuş olan İsa'yı katletmekle suçlayan ve "İspanya'da ölüler, başka yerlerdeki ölülerden daha canlıdır" diyen Lorca; diğeri bir menekşenin önünden geçerken ona selam vermeyen ademoğlunu, kalbindeki kabesini ve kavun kabuklarından oluşan seccadesini unutup kendine habire kıble ve namazgah arayanı kınayan Sepehri. Biri suyun üzerinde sallanan çingene kızın yeşil rüyasında Cibril'ini arayan bir Mesih, diğeri zamanlar arkasında uyuyan babasının elinden yitik tabiatın ve sokakların saflığında bütün bilgi ve iktidar arzusunu bir kenara atan, sürekli çocuk kalabilen vahyin bekçisi Ali. Biri Bunuel'in sinematografisinde, Dali'nin resminde gerçek üstü kelimeleriyle

oyun kuran bir Sisifos, diğeri yer yer kelimelerin resimlerini sonsuza uzayan yol kenarındaki şakayıkların üzerine çizerek Kiarostami'ye ilham veren bir ressam.

Bu iki şairi bir araya getirişimin sebeplerinden ilki ikisinin de "sinema"ya dolaylı yoldan kazandırmış oldukları şiirsellik. Görselliği ilk olarak kendi şiirlerinde ve mısralarında yakalayan bu iki şair de varolan modern mekan ve zamandan bizâr olup sürekli bir yolculuğu, sonsuzluğa yolculuğu arzu edip onu tasvir etmeye çalıştılar. Bu sonsuzluk duygusu Lorca'da akdeniz iklimi, deniz, rüzgar ve gemilerle kendini gösterirken Sepehri'de, çöl iklimi, yollar, çalılıklar, dereler ve mevsimlerin sarhoşluğu ile karşımıza çıkar. Lorca'da bütün kelimeler neredeyse rüya, çingene kız, ay ve müzikten oluşmuş gerçeküstü bir filmin senaryosunu yazıyorken Sepehri'de, yazılmış senaryoları yırtıp atan ucu bucağı belirgin olmayan hayatın en merkezindeki sadelik ve doğallık, bütün canlılarla hatta yılanlarla olan komşuluk sevgisi saniyede 24 kare akan film pelikülüne dönüşür. Lorca'nın şiirinde mevsimlerin ışığını, rengini, kokusunu iliklerinize kadar hissedersiniz. Mısralarındaki imgeler, benzetmeler o kadar güçlüdür ki şiire ilişkin bir kalbi olanı sarsar ve dengesini bozar. Bunların sinemaya uyarlanması mümkün değildir; çünkü Lorca'da kelime bütün eski anlamlarını, yüklerini üzerinden atıp kendisi başlıbaşına bir sinamatografi olup çıkar karşımıza. Bu yüzden o tüm sanat eserlerinin özünde barındırdığı nitelikleri ile asla başka bir sanata uyarlanamaz; tercüme edilemez, kendi diline bile.

'Rüzgar bir servinin gölgesini bırakıyor toprağa'

....

'Okulun penceresinde, yıldızlardan örülme bir perde vardır'

....

'Dallarındaki zımparayla incir ağacı
Törpülüyor bedenini rüzgârın.'

...

'Sanki kar oturduğu için teriyle birlikte
İkindinin beşinde baştanbaşa
İyot sardığı için meydanı bütün sanki
İkindinin beşi, ölüm
Sıcak yaralara tohum ekti'

...

Mısrarlarında Lorca, pastoralliği aşan imge ve teşbihleri ile tabiatla olan dostluğunu başka hiç kimseye ve hiçbir şeye benzemeyen bir biçimde şiirinde söyler. Lorca gibi Sohrab da doğa, sokaklar, yollar ve özellikle çocuklarla apayrı bir ilişki içerisindedir.

Babam kırlangıçların iki göç dönüşünün arkasında,
İki kar düşüşünün arkasında
Babam iki balkonda yatışın arkasında,
Babam zamanların arkasında ölüdür.
Gökyüzü maviydi babam öldüğünde,
Annem habersizce uykudan fırladı,
kız kardeşim ansızın güzelleşiverdi.

İnsanın yaşadığı hayatı tamamiyle tabiattaki değişim ve gelişimden okuyan Sohrab, diğer canlıların yaşantılarına, ilişkilerine eğilerek insana ait daha şerefli ve erdemli bir değeri bulmanın peşindedir adeta. Bu şeref ve erdemi insan çocukluğundan çıkıp da büluğa ermesiyle yavaş yavaş kaybeder ve sonunda kötülükler gittikçe üzerine yapışır. Gözüne, ellerine ve en sonunda dilindeki kelimelere yapışan zulmü, Sepehri yılanların, vahşi hayvanların, yabani bitkilerin dünyasına (Hint mistisizminden de beslenerek) yaptığı yolculukla vicdanlarımızın yargısını bırakır.

Peki bu kadar biricik olan şiir ve imgeleri tercümeye gayret ederek acaba gerçekten onları orjinal halleri ile yansıtmış mı oluyoruz? Hele de Lorca'yı orjinal dili olan İspanyolca'dan değil de Ahmet Şamlu'dan (bu tercüme dünyada Lorca'nm en iyi yabancı dil tercümesi olarak iftihar almıştır) tercüme ederek aslında daha ziyade bir Fars şiirini tercüme etmiş olmuyor muyuz? Bu eleştiriler bir yönüyle doğru. İsmet Özel tercüme bakımından en ideal şiirin Konstantin Kavafis'e ait olduğunu söylüyordu. Çünkü Kavafis şiirini öyle bir mantık çerçevesinde örüyor ki bu mantık tercümelerde kaybolmayan bir forma dönüşüyor. Aslında hiç bir sanat eseri başka bir sanat eserine dönüştürülemez, aksi takdirde biricikliğini kaybeder. Tersinden söyleyecek olursak bir eseri tercümeye ya da uyarlamaya çalıştığımızda ne kadar ilk halinden, orjinal halinden uzak düştüğümüzü anlıyorsak o eser o kadar kudretli ve yeganedir. Dolayısıyla her tercüme ya da uyarlama aslında yeniden yaratımdır. Basit anlamı ile bunu bir kopyalama ya da çoğaltma olarak algılamak safdiliktir. Bu gayrete aday kişinin iki dili çok iyi ve ayrıntıları ile bilmesinden ziyade bu kişinin de en az o sanatçı kadar özünde şairliği taşıması gerekir. Bunun için tabi ki şiir yazabiliyor olması şartı evvel değildir. Doğru anlamda şiir okumayı bilen, Özel'in deyimiyle 'şiirin kendisini okuyabildiği' kişi de şairdir. Şiir tercümesi konusunda farklı görüşlerin ayrıntılarına inmeden bir zamanlar Cemal Süreya'nın yazmış

olduğu bir makaleden alıntı yaparak konuyu kapatmak istiyorum;

'O zaman İlhan Berk'in savunduğu görüşü gereksiz bulmak için cesaretimizi toplayabiliriz. Şiiri çevirirken yapısına bağlı kalmak çeviriyi tutsak edebilir. Onun yeni söz değerleri kurmasını önleyebilir ve bir şiirin ikinci dilde yeniden yaratılması için şiirin aslında bazı öğelere sıkı sıkıya bağlı kalması gerekmez. Hatta bunları değiştirmek, ikinci dildeki ağıntıyı harekete getirmek için bazı kaynaklara eğilmek zorunlu olabilir...'

Ben de özellikle Can Yücel'in hassasiyetini takdir ederek bu şiirleri 'tercüme etmek' deyimini kullanma gafletinden sakındım. İmge, görsellik, kaynaklar ve tabiatın yolundan sonsuzluğa açılan yolculukları açısmdan benzeşimler taşıyan iki ayrı iklimin şiirini Türkçe'de yeniden söylemeye, şair duyarlılığı ile yeniden şiirlerini yazmaya gayret ettim.

Gönlümüz sürçtüyse affola...

Faysal Soysal

01.11.2010

SOHRAB SEPEHRİ

ADRES

'Dostun evi nerede?' diye sordu, günün battığı yerde süvari
Gökyüzü biraz duraksadı.
Dudağındaki geçici ışık dalını kumların karanlığına bağışladı ve
'Ağaca varmadan,
Tanrı'nın rüyasından daha yeşil
Asma dallarının indiği bir sokak var'
Ki orda sadakatin tüyleri kadar mavidir aşk
Erişkinliğin arkasındaki o sokağın taa sonuna kadar başını çevirme.
Sonra yalnızlık çiçeğine doğru yönünü değiştirir
İki adım kala güle,
Mitolojik toprağın ölümsüz fıskiyesinde durursun.
Orada yakalar seni şeffaf bir korku.
Gökyüzünün samimi akışında bir hışırtı duyarsın.
Bir çocuğu görürsün
Yüksek bir çama çıkmış, ışığın yuvasından yavrular toplamaktayken
İşte ona sorarsın;
'Dostun evi nerede?'

BU GÜL BAĞINDA

Ne geniş ovalar
Yüksek yüksek dağlar,
Çimen kokuları geliyor gülistandan.
Bu gönenmiş toprakta bir şeyin peşindeyim
Belki bir rüyanın
Bir ışığın, bir çakılın, bir gülümseyişin belki

Kavakların arkasında
Gaflet öyle saftı ki, bana seslenirdi.

Sazlıklarda öylece dururdum oysa,
Rüzgar esiyor, kulak kabartıyordum
Kimdi benimle konuşan?
Bir kertenkele kaydı ansızın
Ve yola düştüm.
Yol başında bir yoncalık
Sonra hıyar bostanı ve rengarenk bir çalılık
Toprağın sonra hafızadan bir şeyi silişi.

Bir su kenarında
Çıkarıp çarıklarımı
Oturdum, çıplak ayaklarımda sular;
Ben bugün ne kadar da yeşilim.

Tenimde anlatılmaz bir dinginlik,
Sakın şu tepenin ardından bir keder geliyor olmasın.
Ağaçların arkasında saklanan kim?
Hiç kimse!
Bir inek otluyor sadece.
Yazın ikindisidir.
Gölgeler bilir nasıl bir yazdır bu
Lekesiz gölgeler
Temiz ve aydınlık bir köşe
Hey siz ellerinde duygu taşıyan çocuklar!
İşte size oyun yeri.
Hayat inanın boş değil!
Yaşamak sevgidir, elmadır hayat, inançtır.
Evet evet, gelincik var olduğu müddetçe yaşamak gerek.

Kalbimde bir şey var, bir ışık huzmesi
Ya da bir seher uykusu belki.

Ve öylesine takatsizim ki, gönlüm
Ovanın sonuna, dağın doruğuna kadar koşmak istiyor.
Uzaklarda bir nida, sanki bir şey beni çağırıyor...

ÇAĞRI BAŞLANGICI

Ayakkabılarım nerede
Kimdi bu 'Sohrab', çağıran seni
Tanıdık geldi ses,
yaprakla rüzgarın aşinalığı kadar
Annem uykuda
'Menuçehr' ve 'Pervane' de
ve belki de şehrin bütün insanları.
Haziran gecesinde yavaşça
bir mersiye geçiyor saniyelerin başı üstünde
ve serin bir meltem yeşil kenarından battaniyemizi örtüyor.
Hicret kokusu gelmekte.
Yastığım kırlangıç tüylerinden yapılma şarkılarla dolu
Sabah olacak
Ve bu su tasına gökyüzü hicret edecek.

Gitmeliyim bu gece.

Ben ki en açık pencereden
Bu kasabanın insanları ile konuştum.
Zaman cinsinden tek kelime bile işitmedim.
Hiç bir göz aşk içinde toprağa kilitlenmiş değil
Kimse bir bahçeyi görmekten meczup değil
Bir kargacığı bir mezarın tepesindeyken kimse ciddiye almış değil.

Bir bulut kadar gönlü kararmış hale geldim
Gördükçe 'Huri'yi pencereden
-Komşu kızın büluğa eren kızını-
Eşine rastlanmayan Karaağaç'ın ayağı toprakta
Fıkıh okumaktaydı.

Başka şeyler de var,
Doruklar dolusu lahzalar.
Mesela bir şairciği gördüm
O kadar yokluğa karışıyordu ki fezayı izlerken
Gökyüzü gözlerine bir tohum bıraktı.
Ve gecelerden bir gece
Bir adam bana şunu sordu
Üzüm olgunlaşıncaya kadar

Kaç saatlik yol var?

Bu gece hiç durmadan gitmeliyim.

Bu gece sadece yalnızlığın gömleğinin sığdığı
Valizimi alıp
Neresi olursa, bir yöne gitmeliyim
Ki orada epik ağaçlar görmeliyim
Tam da karşısında kelimelerin tükendiği o genişliğin
Ki durmadan çağırmakta beni.
Yine seslendi biri bana
'Sohrab' ayakkabılarım nerede?

SUYUN AYAK SESLERİ

Kaşan'lıyım
Günlerim fena geçmiyor
Bir parça ekmeğim, biraz aklım, iğne ucu kadar da yeteneğim var
Bir annem var ki ağaç yaprağından iyidir
Dostlarım da akan sudan.

Bir de Allah'ım var bu yakınlıkta:
Bu çimenlerin kenarlarında, o büyük çamın dibinde
Suyun idrakinin üzerinde, otların kanununun üzerinde

Ben Müslüman'ım
Kıblem kırmızı bir güldür.
Namaz yerim bir pınar, mührüm[1] ise nur
Ova seccademdir benim.
Ben abdestimi pencerelerin kalp atışları ile alırım.
Namazımdan ay akmaktadır,
Ve ışık tayfları.
Namazımın arkasında bir taş bulunur:
Bütün aydınlanır zerreleri namazımın.
Ben rüzgârın, ezanı, servilerden okuduğu namazıma

1 Şia mezhebinde namaz kılanların alınlarını üzerine koyduğu topraktan yapılmış bir çeşit taş. Bu taşın toprağının Hz. Hüseyin'in şehit edildiği Kerbela çölünden olduğu söylenmektedir.

Çimenlerin başlama tekbiri
Ve dalgaların namaz çağrısıyla dururum.

Kabem suyun kenarında
Kabem akasya ağacının altındadır.
Meltem gibi Kabem bağdan bağa şehirden şehre eser.

Benim Hacerül Esved'im bahçemin aydınlığıdır.

Kaşan'lıyım.
Mesleğim ressamlık:
Bazen renklerden bir kafes yapar ve size satarım
Ve böylece ondaki esir şakayığın şarkısıyla
Dirilir gönlünüzün yalnızlığı.

Ne hayal, hayal... Biliyorum
Resimlerim cansızdır.
İyi biliyorum, resimlerimin havuzunda hiç barınmadı balıklar.

Kaşan'lıyım.
Nesebim belki
Hindistanki bir ota, Siyelk'teki[2] bir çanağa
Ve belki nesebim
Buhara'daki bir fahişeye dayanır.

Babam Kırlangıçların iki göç dönüşünün arkasında,
İki kar düşüşünün arkasında

2 Siyelk: Sohrab'ın doğum yeri olan Kaşan yakınlarındaki 3 tepenin bulunduğu yerdir. Bu tepelerde yapılan kazılar sonucu 4000 yıllık 3 kadim şehir bulundu. Bu şehirlerden çıkarılan çanak ve çömlekler dünya tarihin en kadim ve güzel numuneleri arasında kabul edilir.

Babam iki balkonda yatışın arkasında,
Babam zamanların arkasında ölüdür.
Gökyüzü maviydi babam öldüğünde,
Annem habersizce uykudan fırladı,
Kız kardeşim ansızın güzelleşiverdi
Öldüğünde babam, bütün bekçiler şairdiler.
Bakkal efendi bana kaç kilo kavun istiyorsun diye sordu.
Ben de ona mutluluğun bir gramı ne kadardır diye sordum.

Babam resim çizerdi.
Ayrıca tar yapardı, tar da çalardı.
Güzel bir el hattı da vardı.

Bağımız hikmetin gölgesindeydi
Bağımız ot ve hislerin düğümlendiği yerdeydi.
Bağımız bakış, kafes ve aynanın kesiştiği yerdeydi.
Belki bağımız, yeşil mutluluğun dairesinin kavisindeydi.
O gün Allah'ın çiğ meyvesini rüyamda çiğniyor
Ve bir suyu felsefesizce içiyordum
Bir dutu yiyordum bilgisini hiç düşünmeden o gün.
Narlar olgunlaşıp da düşmeye duranda eller uzanırlardı altlarına.
Mutluluktan sineler yanardı, kanaryalar ötmeye başladığında
Yalnızlık bazen yüzünü dışardan pencereye dayardı.
Mutluluk gelir ve kollarını duyguların boynuna dolardı.
Fikir oyun oynardı.
Hayat bir şeydi
Ya bahar bayramının yağması ya da serçe dolu bir çınar.
Hayat o zamanlar bir sıra ışık ve oyuncak bir bebek
Avuç dolusu bir özgürlüktü
O zamanlar hayat bir müzik havuzuydu.

Çocuk, topukları üzerinde
sessizce kelebeklerin sokağından uzaklaştı.
Yükümü bağladım ve küçük arzuların şehrinden ayrıldım.
Gönlüm kelebeklerin hicranı ile dolu...

Ben dünyanın misafirliğine gittim:
Ben acının ovasına,
Ben irfanın bağına,
Ben bilginin meşalesinin eyvanına gittim.
Dinin basamaklarından yukarıya çıkarak,
Şüphenin sokağının sonuna
Bir şeye ihtiyacı olmayan soğuk havaya,
Oradan da ıslak muhabbet gecesine gittim.
Ben aşkın öte tarafında kalan birini görmeye gittim.
Gittim, kadına kadar,
Lezzetin çırağına kadar,
Arzunun sessizliğine kadar,
Yalnızlığın kanat sesine kadar.

Yeryüzünde bir şeyler gördüm:
Bir çocuk gördüm, ayı kokluyordu.
Aydınlığın içinde kanat çırptığı kapısız bir kafes gördüm
Aşkın üzerinden semaya çıktığı bir merdiven
Gördüm ben!,
Bir kadın havanda ışık dövüyordu
İkindide sofralarında;
Ekmek, yeşillik, bir tas şebnem ve bir tas muhabbet vardı.
Sokak sokak gezerek,
Kanaryanın ötüşünü dilenen bir dilenci gördüm.
Bir çöpçü gördüm ben
Namazda alnını kavun kabuğuna koymuştu.

Uçurtmayı yiyen bir kuzu gördüm
Yoncayı idrak eden eşeği,
Gördüm tok bir ineği nasihat otlağında
Ve ben zambağa siz diyen bir şairi,
Kelimeleri billurdan yapılmış bir kitabı,
Bahardan yaratılmış bir kâğıdı gördüm
Bayırlardan uzak bir müzeyi
Gördüm işte, sudan uzak bir mescidi
Ve başı yastığındayken
Başucundaki küpten sorular taşan ümitsiz bir fakîhi...

Yükü "inşâ" [3] olan bir katır gördüm
Bir deveyi,
Sırtında " nehy ve misallerin" [4] boş sepeti ile
Bir ârifi gördüm, yükü ya "hû" ya "tenenna"[5] idi.

Sonra ben bir tren gördüm
Vagonları aydınlık ile doluydu.
Treni gördüm ben
Taşıdığı teoloji yüzünden ne kadar da ağır ağır gidiyordu
Ve hızlıca, boş boş giden bir tren gördüm
Siyaseti taşıyordu.
Sonunda binlerce mil öteden
Bir uçağı gördüm camlarından yeryüzünün hatları izlenen

3 Arapça dilindeki gramerin "yapı" bölümü anlamına geldiği gibi dinde de fıkhın yapı ve kuralları olarak kullanılır.

4 ...nehyi anil münker" hadisinde geçtiği üzere "iyiliği emir kötülükten nehy (sakındırma)" şeklinde eskiden caydırmanın gerçekleşmesi için örnekler (misaller) verilirdi.

5 Tasavvuf ayinlerindeki zikir sözleridir.

Kuş kâkülü,
Kelebek kanatları benek benek
Bir kurbağa fotoğrafı havuzda
Ve bir sineğin sessizce sokaktan geçişi
Bir serçenin çınardan toprağa inişindeki aydınlık temennisi
Ve güneşin buluğa ermesi
Oyuncak bebek ile sabahın kucaklaşması göründü bana,
Şehvetin gül bahçesine doğru yükselen merdivenler
Alkolün soğuk hava deposuna
Kırmızı gülün Fesat Kanununa
Ve bahçe matematiğinin idrakine
Doğunun merdivenlerine doğru çoğalan
Ve yine tecellinin basamağına doğru yükselen merdivenler...

Annem işte oydu
O aşağıdaydı
İki ırmağın kesiştiği yerde
Hatıraların suyunda bardaklar yıkıyordu biriktirip.

Şehir görünmekteydi
Bütün çimento, demir ve taşların giderek büyüyen geometrisi ile
Şehirde yüzlerce güvercinsiz otobüs tavanları
Güllerini en ucuza harcayan bir çiçekçi
İki yasemin arasına salıncak bağlayan bir şair
Bir taşı ilkokulun duvarına vuran bir çocuk,
Kayısı çekirdeğini
Babasının renksiz seccadesine tüküren bir çocuk,

Ve şehirde bir keçi,
Coğrafya haritasındaki Hazar'dan su içiyordu.
Sineleri bağlamaktan yorulmuş bir kemer bulundu,

Atın geride kalmasına hasret bir fayton tekeri,
Bir at, faytoncunun uykuda kalmasına hasret
Ve bir faytoncu bulundu, çoktandır ölümün hasretinde

Aşk aşikâr olan dalgada yer sahibiydi.
Kara gözüküyordu ve dostluk,
Kelime gibi bulunuyordu.
Ve su kendindeki eşyanın aksi ile vardı
Kanın sıcaklığında hücrelerin serin gölgesi,
Yaşam bahçesinde nemli bir bölge,
Ve bir doğusu, beşerin derin acısının
Kadının sokağında serseri bir mevsim,
Mevsimin sokağında yalnızlığın kokusu
Ve sonunda kavuran yazın elinde bir rüzgârlık bulunuyordu.

Tanenin bir güle seyahati
Sarmaşığın bu evden öteki eve
Ayın havuza yolculuğu
Hasret çiçeğinin topraktan fışkırması
Duvarlardan sokağa eğilen genç armut dalları
Şebnemin ansızın bir rüya uykusuna yağışı
Ve aniden ölüm kuyusundan mutluluğun fırlayışı

İnce bir deliğin ışık istencine karşı savaşı
Bir merdiven basamağının güneşin uzun bacağına,
Yalnızlığın bir şarkıya
Güzel armutların boş kovalara karşı direnci
Kanlı savaşı narların beyaz dişlerle
Ve Nazilerin, nazik dallar ile
Papağanın fasihlik ile çekişmesi
Ve alnın, soğuk namaz mührü ile cengi

Cami mozaiklerinin secdeye hamlesi
Rüzgârın sabunların köpüklerine,
Kelebek piyadelerinin, çekirge afetine hücumu,
Bir deste yusufçuk kuşunun su boruları döşeyen işçi taburuna
Siyah ney kalemleri alayının matbaa harflerine saldırısı
Ve kelimenin şairin dudaklarına baskını

Bir çağın bir şiir tarafından fethi
Bir bahçenin bir sığırcık tarafından baskına uğraması
Sessizliğin tutsağı olan bir sokağın bir selamlaşma ile özgürleşmesi
Bir şehrin üç dört tahta atlı
Ve bir bayramın iki oyuncak bebek ve bir plastik top ile fethi.

Bir ikindi döşeğinde sükûtun bebeğin oyuncağı ile
Ve bir kıssanın, uyku sokağının başında katli.
Bir gamın[6] , nağmenin emri ile idamı
Neon ışıklarının fermanı ile bir mehtabın
Devlet eli ile bir söğüdün katli
Ve bir şairin buzdan bir gül ile mangası...
Ve bütün yeryüzü görünmekte idi
Nizam[7] Yunan sokağından geçiyordu.
Bir baykuş muallâklığın bağında ötüyordu.
Tarihin kuruluğundan dökülen harmanı doğuya taraf
Bir rüzgâr, Hayber yokuşundan sürüklüyordu.
Durgun zümrüt gölünde bir kayıktı işte
Sonsuza gizliden çiçek götürüyordu.

---

6 Bir nota ya da ritm anlamına geldiği gibi acı anlamına da gelir aynı şekilde nağme de şarkı anlamına gelir.

7 İlk defa sınıfsal olarak ordunun bir düzen ve nizama Yunan'da geçmesine göndermedir.

Ve Banares'te[8] her sokak başında sonsuza kadar bir çırağ yanardı.

İnsanlar gördüm,
Şehirler
Ovalar, dağlar
Suyu ve toprağı gördüm
Nuru ve zulmeti
Nurda çimenler, zulmette çimenler gördüm,
Işıkta ve karanlıkta hayvanlar
Ve beşeri gördüm nurda ve zulmette.

Kaşanlı'yım, ama
Benim şehrim Kaşan değil.
Ben coşku, ateş içinde ben
Öte yakasında gecenin bir ev yaptım kendime.

Ben bu evde çimenlerin ıslak yabancılığına
Ben bahçelerin nefes alışlarını duymaya yakınım.
Ve zulmün sesini işitirim ben, bir yapraktan döküldüğünde
Bir ağaç arkasında nurun öksürdüğünü ben duyarım
Ve suyun hapşırmasını geçtiğinde her taşın deliğinden.

Baharın tavanından kırlangıçların cik cik seslerini
Ve sükûtun eli ile yalnızlık penceresinin açılıp kapanmasını
Şüphe dolu aşkın kabuk atarken çıkardığı pak sesi
Sonra bir kanatta aniden dolan uçma zevkini
Ve kendini sakınan ruhun çatlamasını
Sonra ben, temenninin ayak seslerini işitirim,
Kanın damardaki meşru adımlarını

8 Hindistan'da Buda maneviyatı ile tanınan bir şehir.

Güvercin kuyularının seher darbelerini
Geleceğin kalp çarpıntılarını
Karanfilin fikirdeki akıntısını
Hakikatin çok uzaktan kişnemesini
Ben, maddenin her esişinde çıkardığı uğultuyu duyanım
Ve şevkin iman sokağında çıkardığı ayakkabı sesini
Ve yağmurun, aşkın gözkapaklarında bıraktığı ıslaklığının sesini
Buluğa eren nemli müziğin üzerinde
Nar bahçelerinin besteleri üzerinde
Ve mutluluk bardağının parçalanma sesini gecede
Güzellik kâğıdının azar azar yırtılmasını
Ben işitirim rüzgârla dolup taşmasını bütün gurbet kaselerinin...

Ben yeryüzünün ilk yaratıldığı ana yakınım
Çiçeklerin her gün nabzını tutan ben
Bir aşinayım
Islak kaderine suyun ve yeşile alışkanlığına ağacm.

Benim ruhum eşyanın yeni yoluna akmaktadır.
Ruhumun benim yılları eksiktir.
Bazı vakitler şevkten öksürmektedir,
Avare ruhum
Tuğla deliklerinde yağmurun tanelerini sayar
Ruhum benim bazen, yol başındaki taşlar kadar hakikati gösterir.

Ben iki senavber ağacmı hiç düşman görmedim.
Gölgesini toprağa satan hiçbir söğüdü
Dallarını kargaya bedavaya vermektedir kavak
Nerede bir yaprak varsa şevkinden beni tomurcuk verir
Ve haşhaş otuydu zihnin yolculuğunda bizi arındıran.

Böceklerin kanadı kadar seherin ağırlığını bilir,
Bir vazo gibi müziğin büyümesine kulak veririm
Meyve dolu bir sepet gibi kavuşmanın heyecanı var bende
Ve sınırındayım yorgunluğun bir meyhane kadar.
Deniz kenarındaki bir apartman kadar
Endişesindeyim sonsuzluğun yüksek çekiminin.

İstediğin kadar güneş, istediğin kadar zincir
İstemediğin kadar sayısız...

Ben bir elmadan hoşnudum
Bir papatya destesini koklamaktan
Bir aynaya, temiz bir bağlılığa kanaat ederim
Bir balon patlarsa gülmem ben
Bir felsefe ayı ikiye bölerse eğer, hiç.
Ben kırlangıcın kanat sesini tanırım.

Çöl kuşu Hübere'nin karnının rengini bilirim ben
Ve dağ keçisinin ayak izini
Uçkunun nerede yetiştiğini iyi bilirim
Sığırcığın ne zaman geldiğini, kekliğin ne zaman öttüğünü
Ve sonra şahinin ne zaman öldüğünü
Çölün rüyasındaki ayın ne olduğunu ben bilirim
Rica'nın dalındaki ölümün
Ve lezzetini böğürtlenin, kavuşan dişlerin altındaki...

Güzel bir gelenek yaşamak,
Yaşamanın çünkü, ölüm genişliğinde kanat ve tüyleri
Ve Aşk endazesinde sıçrayışı vardır.
Alışkanlığın rafına konulup

Benim, senin unutacağımız bir şey değildir yaşamak.
Yaşamak, bir elin bir çiçeği ekerkenki cezbesi,
Yaşamak, yaz mevsiminin ağzındaki acı içinde
Yeni olgunlaşan siyah bir incir,
Böceğin gözündeki ağacın görüntüsü,
Ateş böceğinin karanlıktaki tecrübesi,
Göçmen kuşların taşıdığı bir yabancılık duygusu,

Ve yaşamak bir köprünün rüyasında dolaşan bir tren ıslığı
Daracık bir uçak penceresinden görülen bir bahçedir Yaşamak.
Yaşamak, gökyüzüne fırlatılan roketin haberi,
Ayın bir yalnızlığına dokunuş,
Ve yaşamak başka gezegende bir çiçeği koklama sanrısıdır.
Yaşamak bir tabağın yıkanmasıdır.

Yaşamak yol kenarındaki kanalda on kuruş bulmaktır.
Yaşamak aynanın kareköküdür.
Yaşamak gül üssü sonsuzluktur.
Yaşamak yerin kalbimize çarpmasıdır.
Yaşamak nefeslerin basit ve aynı geometrisidir.

Her neredeysem ve nerede olursam
Gökyüzü benimdir.
Pencere, algı, hava, aşk, yeryüzü benimdir.
Ne önemi var hem,
Bazen gurbetin mantarları yeşeriyormuş, yeşersin

Hiç anlamam ben, neden ata terbiyeli,
Güvercine güzel derler.
Ve neden hiç kimsenin kafesinde akbaba bulunmaz?
Hem yoncanın kırmızı laleden eksiği nedir ki?

Gözleri yıkamalı ve başka bir şekilde bakmalı.
Kelimeleri yıkamalı
Kelime yaratıldığı kendine dönmeli
Kendisi yağmur olup yağmalı inceden inceden...

Şemsiyeler kapatılıp
Yağmurun altında, yürünmeli.
Fikirler, hatıralar yağmurun altına sürülmeli!
Bütün insanlarıyla şehrin, yağmurun altma kaçmalı.
Dostu, yağmurun altında görmeli
Yağmurun altında, aşkı aramalı
Bir kadınla, yağmurun altmda yatmalı
Yağmurun altında oyun oynamalı
Bir şeyler yazmalı, bir şeyler konuşmalı,
Nilüferi bir yağmurun altında ekmelidir.
Peyderpey ıslanmaktır yaşamak,
Ve sonra yaşamak "şimdi"nin havuzunda suyu üzerine giymektir.

Ranzaları kaldırıp atalım!
Su bir adım ötededir.
Aydınlığı yeniden tadıp
Geceleyin bir köyü bir ceylanın uykusuyla beraber tartalım.
Leyleğin yuvasının sıcaklığını idrak edip
Çimenlerin doğasının üzerine ayak basmayalım.
Bağdaki esir zevkin düğümünü çözelim.
Ay doğarsa eğer ağızları bir karış açalım şaşkınlıktan,
Gecenin kötü olduğu artık ağza alınmasın.
Sonra, ateş böceğinin haberi yoktur demeyelim bağın bakışından
Ve getirelim sepetleri
Götürelim bu bütün kırmızıları, bu bütün yeşilleri.

Sabahları azıcık peynir ve ekmek yiyelim
Her kelamın kavşağında bir fidan ekelim
Her iki hecenin arasına sükûtun tohumunu ekelim
Ve kendisinde rüzgâr esmeyen bir kitabı okumayalım
Ve kendisinde derinin ıslaklığın şebnemini taşımadığı
Hücrelerin boyutsuz olduğu bir kitabı okumayalım.
Ve sineklerin tabiatın parmak uçlarından uçmasını,
Leoparların yaratılış kapısından kovulmasını
Hiç ama hiç istemeyelim.
Ve bilelim ki eğer kurtçuklar olmasaydı
Bir tarafı eksik kalırdı hayatın,
Ağaçların kanunu hemencecik zarar görürdü,
Solucanlar olmasaydı eğer.
Ellerimiz gizlice başka bir şeyin peşine düşerdi
Ölüm olmasaydı.
Uçuşun hayat dolu mantığı değişirdi olmasaydı eğer ışık
Ve bilelim ki mercanlardan önce
denizlerin rüyalarında bir boşluk vardı.

Ve asla nerde olduğumuzu sormayalım kimseye
Koklayalım hastanede yeni açan atlas çiçeğini.
Bahtın kaynağı nerdedir diye sormayalım.
Ve sormayalım hiç, hakikatin kalbi neden mavi diye
Dedelerimizin gecelerinin
Ve rüzgârlarının nasıl olduğunu merak etmeyelim.
Canlı bir atmosfer geçmişte değil, bir bak
Geçmişten ötmez hiçbir kuş
Hiçbir rüzgâr geçmişten esmez.
Geçmişteki yeşil senavberin penceresi kapalı,
Ve toz kaplamıştır geçmişteki rüzgârgüllerinin üzerini.
Geçmiş yorgunluğun tarihidir.

Dalgaların hatırası geçmişte
Sahile sakin soğuk sedefler vurmaktadır.

Denizin kenarına gidelim,
Suya ağ atalım
Ve ondan tazeliği yakalayıp gün yüzüne çıkaralım.

Bir çakıl taşını yerden kaldıralım
Var olmanın ağırlığını duyalım.
Ateşimiz çıktıysa aya sövmeyelim [9]
(Ayın ateş içinde ben, yere inişini görürdüm bazen,
Yetişirdi eller o zaman melekûtun tavanına.
Sonra sakanın daha iyi öttüğünü görürdüm ben
Ayağımda taşıdığım yara,
Bazen bana, yeryüzünün bütün iniş çıkışlarını öğretirdi.
Hastanedeyken bazen ben başucumdaki çiçekler
Çoğalır da çoğalırdı,
Ve turuncunun çapı, fanusun ışık tayfları ile birlikte
Artar da artardı.)
Ve korkmayalım ölümden
(Ölüm güvercinlerin sonu değildir.
Cırcır böceğinin düşüşü değildir ölüm.
Ölüm bir akasyanın zihninden akmaktadır.
Ölüm, güzel tefekkürün ikliminde bulur yerini
Köy akşamının kimliğinde Ölüm, sabahtan söz etmektedir.
Ölüm, bir üzüm salkımıyla beraber iner ağızlara düşer.
Kızıl gerdanlı[10] kuşun hançeresinden Ölüm, kızıl kızıl ötmektedir.

9 Halk arasında bilinen ve ateşli olarak seyreden "ay çarpması" hastalığına göndermedir.

10 Sorh gelu: kızıl gerdanlı kuştur. Sesinin güzelliği tanınır. Kızıllık sesindeki yanıklık ile de benzerlik taşır.

Şapereğin[11] tüyünün güzelliğinden ölüm sorumludur.
Ölüm, bazen reyhan toplar.
Bazen ölüm, votka içer.
Kimi zaman da gölge altında oturmuş Ölüm, bizi izler
Ve yine biliriz biz, Ölüm oksijeniyle doludur zevkin akciğerleri.)

Sözlerinin yüzüne kapatmayalım kapıları
Perdelerin arkasından (delik delik) gelen canlı kaderin.
Perdeleri kaldırıp
Biraz hava almasına duygunun müsaade edelim.
Bırakalım buluğ hangi çalının altında istiyorsa orda mola versin.
İçgüdü, bırakalım, oyunun peşine düşsün.
Ayakkabılarını çıkarıp, mevsimlerin peşinde
Bir ömür güllerin üzerinden atlasın.
Bırakalım yalnızlık şarkısını söylesin.
Bir şeyler yazsın.
Caddelere çıksın.

Yalın kalalım.
İster bir banka veznesinin önünde ister bir ağacın altında,
Yine de sade kalalım.

Bizim işimiz değil kırmızı gülün sırrının künhüne varmak
Belki, bizim işimiz
Yüzmektir o gülün efsununda.
Bilgeliğin arkasına sefer eyleyelim.
Elleri bir yaprağın cezbesinde yıkayıp sofraya oturalım.
Sabah güneş çıktığında biz de doğalım.

11 Kelebeklerin şahı olarak adlandırılan güzel görünümlü bir kelebek türüdür.

Heyecanlara kanat verelim.
Atmosferin idrakine, renge, sese
Ve sonra gülün penceresine su serpelim.
İki "varlık" hecesinin arasına göğü oturtalım.
Akciğerleri sonsuzlukla doldurup boşaltalım.
Bilgeliğin yükünü kırlangıçların omuzlarından
Yeryüzüne indirelim.
İsimleri geri alalım buluttan,
Çınardan, sivrisinekten, yazdan...
Yağmur suyunun ayakları üzerinden sevginin yüksekliğine erişip
Haşerelere, otlara, ışığa ve beşerin yüzüne kapıları açalım.

Belki de işimiz bizim
Nilüfer[12] ve asır arasında
Peşinden koşmaktır Hakikat sedasının.

Kaşan, Yaz, 1965

12 İran Edebiyatında "kutsallığın sabahı" olarak da anılır.

VE YOLDA BİR HABER

Bir gün geleceğim
Ve bir haber getireceğim
Damarlara ışık dökeceğim
Dad-ı figan edip ortalığı sesime boğacağım
'Ey sepetlerinde uyku dışında bir şeyi olmayan insanlar
Elma getirdim,
Size güneşin kırmızı elmalarını

Geleceğim
Ve bir dilenciye vereceğim leylak'ı
Cüzzamlı kadına bir küpe daha bağışlayacağım
Kör'e, ' Ne güzel manzarası var bağın değil mi?' diyeceğim.
Sokak sokak dolaşan bir aylak olacağım.
Bağıracağım ve sonra, Ey Şebnem!
Şebnem!, Şebnem...
Bir yolcu, ' *Gerçekten gece siyahmış*' diyecek.
Bir galaksi vereceğim ona.
Köprüde ayaksız bir kız var,
Boynuna 'Büyük Ayı' yıldızlarını asacağım.
Ne kadar küfür varsa sökeceğim, dudaktan.
Yerinden edeceğim ne kadar duvar varsa.
Eşkiyalara sesleneceğim, bakın!
İşte orada bir kervan, heybeleri gülümseyiş dolu
Bulutları parça parça edeceğim.

Ben düğüm atacağım, gözlerle güneşe
Kalp ile aşka, gölge ile suya
Ve dallarla rüzgarı birleştireceğim.
Ve ağustos böceğinin şarkısını çocuğun uykusuna bağlayacağım
Gökyüzüne asacağım uçurtmaları
Suyu saksılara vereceğim.
Geleceğim sonra
Atların, ineklerin yanına.
Okşayışın yeşil bitkisini dökeceğim önlerine
Susamış kısrağa, bir zembil dolusu şebnem getireceğim
Alçakgönüllü bir eşşek var yol ortasında,
Sineklerini ben kovacağım.

Her duvardan atlayıp,
Her birine bir mıh çakacağım.
Her pencere kenarında bir şiir okuyacağım.
Her kargaya bir çam vereceğim.
Yılana, 'Ne kadar da heybetlidir kurbağa' diyeceğim.
Barıştıracağım onları
Tanıştıracağım,
Yol'a düşeceğim,
Nur yiyeceğim
Ve yine seveceğim bir dostu...

YOLCU

Akşam inerken, eşyanın huzur ve yorgunluğu arasına
Tetikte bir bakış, vaktin hacmini gördü.
Masada bir kaç çiğ meyvenin kargaşası
Belirsiz idrakin üstüne, ölüm akıyordu.
Ve rüzgar bahçenin kokusunu rehavet kiliminin üstüne saçarak
Düz örülen kenarında uzanarak yaşıyordu.
Zihin, yelpaze gibi, tutarak gülün altın yüzünü elinde
Kendine doğru yelliyordu.

Yolcu otobüsten indi.
Ne kadar da temiz bir gökyüzü!
Ve Gurbet yolunun devamı onu kendine çekti.
Tan ağarmasının vaktiydi.
Otların idrak sesleri duyuluyordu.
Yolcu gelmişti.
Rahat bir sandalyede, çimenin kenarında oturmuştu.
Kalbim bulutlu,
Acayip tutuk yüreğim bugün.
Yol boyunca tek şeyi düşünüyordum.
Yamaçların renkleri aklımı başımdan almış,
Caddenin sınırları, ovaların iç yalnızlığında kaybolmuştu.
Ne garip dereler?
Ve at? Hatırında mı?
Beyazdı.
Saf sözcüğü gibi çayırın yeşil sükutunu tüketiyordu.

Ve sonra yol üstündeki mezralarda renkli bir gurbet
Ve tüneller sonra,
Gönlüm bir garip
Acayip garip gönlüm bugün.
Ve hiçbir şey
Ne narenciye dallarında,
birden sönecek bu güzel kokulu dakikalar
Ne sessizlikte,
gülün iki yaprağı arasında gece kokan bu dostluk sözcüğü,
Hayır, hiçbir şey bizi
varlığımızı kuşatan eşyanın saldırısından kurtaramaz.
Düşünüyorum da
Acının bu kafiyeli terennümü
Sonsuza kadar işitilecek sanki.
Yolcunun bakışları masaya kesildi
Ne güzel elmalar!
Hayat yalnızlığın neşesidir
Ve ev sahibi sordu,
Güzel yani ne?
Güzel, yani şekillerin aşıkâne tabiri
Ve aşk, yalnız aşk
Seni bir elmanın sıcaklığına tutkun kılar
Yalnız aşk ve aşk,
Hayatın sonsuz derinliklerine götürüp,
Bizi bir kuşa dönüşmenin imkanına kavuşturdu.
Ve kederin şifa şerbeti
Bu içişte, halis bir iksirin sesini vermekte.

Ve artık gece olmuştu.
Kandiller yanmıştı.
Çaylar içiliyordu.

Neden canın sıkkın, yoksa yalnız mısın?
Hem de ne kadar da yalnız!
Sanki renklerin o saklı damarına vurgunsun.
Vurgun?
Yani aşık.
Ve düşün ki ne kadar da yalnızdır,
Bir küçük balık, vahşi denizlerin sularına maruz kalırsa.
Ne kadar da nazik ve hazin bir fikir!
Ve gam, otların giydiği bakışın tebessümü
Ve keder, eşyanın birlik izinde
Yok oluşa yapılan gizli işarettir.
Ne mutlu otlara ki, ışığa aşıklar.
Ve ışığın geniş eli omuzları üstündedir.
Hayır, vuslat mümkün gözükmüyor.
Her zaman bir uzaklık var işte...
Her ne kadar suyun eğriliği,
Gönlü buruk, zayıf nilüferin uykusuna bir yastık ise de
Bir uzaklık var her zaman.
Vurgun yemeli,
Aksi takdirde haram olur bize
İki harfin arasındaki hayret fısıltısı.
Ve aşk,
Eşyanın suskun ürperişine bir yolculuktur
Ve aşk mesafelerin sesidir,
Şüphenin derinliklerinde boğulan uzakların sesidir.
Ama hayır!
Gümüş saflığındaki fasılanın sesi bu,
Bir kez duyulması ile hiç olur keder.
Aşık her zaman yalnızdır.
Aşık'ın eli saniyelerin katı elleri üstündedir.
O ve saniyeler günün öte tarafına birlikte geçip

Yan yana nurun üstünde yatmaktadır.
Saniyeler ve aşık suya bahşederler dünyanın en güzel kitabını.
Ve iyi bilirler ki
Hiç bir balık bugüne kadar,
Irmağın bin bir düğümünü çözmemiştir.
Ve gece yarılarında kadim nurların kayıklarıyla
Hidayetin sularında süzülüp
Ve ta garipliğin tecellisine kadar yol alırlar.
Senin sözlerinin edası
İnsanı, kıssaların asmalı sokaklarından geçirir
Ve bütün ırkların bu aksanında
Ne mahzun ve taze bir kan vardır.

Bahçe aydınlıktı
Ve rüzgar esiyordu,
Ve iki adamın sükutu arasından akıyordu gecenin kanı.

'Dinlenme odası ne kadar da ferah
Düşünme için ne de sade boyutları var
Gönlümü hüzün sardı bugün
Uykunun hayali bile yok bende.'
Pencere kenarına yürüdü
Yumuşak süngerli sandalyeye oturdu
'Hala sefer üzreyim
Cihanın sularında bir kayık hayal ediyorum
Ve ben kayıktaki tek yolcu, binlerce yıldır
Kadim leventlerin canlı marşlarını
Söylüyorum mevsim aralıklarına.
Ve süzülüyorum ileriye doğru.
Bu yolculuk nereye taşır beni?
Yarım kalmış bir adımın izi nerde kalacak?

Ayakkabı bağcıkları merhametli ellerce
Çözülecek mi?
Varılacak yer neresi? Kilim serilecek yer?
Umarsızca oturulacak
Ve huzurla kulak verilecek
Şu yakınlıktaki bir çeşmenin altında yıkanan tabağın sesine?

Ve hangi baharda geç kalacaksın?
Ki ruhun yüzeyi yeşil yapraklarla kaplanacak.
Şarap içip
Bir gölgenin gençliğinde yol almalı.
Sadece bu kadar.
Bahçe ne tarafta?
Bir hüdhüde hangi taraftan gidersem ulaşırım?
Ve dinle, sefer boyunca duyduğun bu harf
İşte, her esişinde, uykunun penceresini çarpıp duruyor.
Yol boyunca kulaklarının dibine fısıldanan ne?
Doğru düşün?
Bu esrarengiz terennümün çekirdeği nerde?
Nedir bu kadar göz kapaklarına ağırlık veren?
Hem ne kadar ağırdır gönlü coşturacak bir sıcaklık?
Yolculuk uzun değildi.
Kırlangıçlar, göçleriyle zamanın hacminden çalıyorlardı.
Ve rüzgarın tavan aralarıyla sohbetlerinde
İşaretler aklın ilk başladığı yere dönüyorlardı.
O dakikada, yaz irtifasından
Gürleyen ırmaklara bakardın.
Ne değişti peki?
Bak ki yeşil uykunu sığırcıklar uzaklara
İşte böyle kaçırdı.
Mevsimlerden hasat mevsimiydi.

Ve bir sığırcığın bir servi dalına konmasıyla
Mevsimler kitabı sayfa değiştirdi
Ve yeni sayfanın ilk satırı şu idi:
Hayat bahçesi, Havva'nın bir dakikalık gafletidir.
Bakıyordun işte.
İnek ve çimen arasında rüzgarın hatırası akıp duruyordu.

Şatut'un hatırasıyla
Mevsimin kabuktan yüzeyine bakıyordun.
Yoncalar arasındaki yeşil cüppenin huzuru
Hislerin törpülenmiş çehresini onarıyordu.

Bak, duyguların yüzünde sürekli törpüler vardır
Sürekli bir şey!
Sanki bir rüyanın uyanıklık hali
Ölümün ayakları yumuşakça arkadan yaklaşır,
Ve omuzlarımıza koyar elini
Ve biz, sindirim zehrine benzeyen
aydınlık parmaklarının sıcaklığını
Öykünün kenarından en başa çekeriz.
Venedik hatırında mı
Ve durgun boğazın yüzeyi,
Orda suyun ve toprağın paslı kavgasında
Zaman, kaidelerin arkasında zuhur ettiğinde
Kayığın sallanışı, aklını da yerinden etmişti:
Yapışık alışkınlığın tozu, izlemeye koyulmuştur.
Her zaman yeni bir nefesle yol almalı,
Ve ıslık çalmalı ki
Tertemiz olsun ölümün altın yüzü.

Saadet taşı nerdedir?
Ben bir ağacın komşuluğundan geliyorum.
Gurbetin sade elleri
Şu izi bırakmıştı gövdesinde:
'Can sıkıntısından hatıra olsun, diye yazdım'

Uzatın şarap kadehini,
Acele etmeli!
Ben bir kahramanlığın serüveninden geliyorum.
Su gibi
Sohrab ve şifa kıssasının tümünü akmaktayım.

Yolculuk beni çocukluğumdaki bir bağa götürdü
Bekledim ta ki gönlüm sakinleşsin
Bir kanat sesi geldi
Ve kapı açıldı,
Hakikatin taarruzuyla kendimi yerde buldum.

Ve Mezamir [13] ağıtlarının okunduğu göğün altında
Babil ırmağının kıyısındaki yolculukta
Yeniden kendime geldim.
Barbat'ın [14] çalgısı susmuştu.
Dikkatle dinleyince bir inilti duydum
Ve bitap düşmüş bir kaç ud
Söğüdün terli dallarına doğru sallanıyordu.

13 Zebur surelerinin belirli bir nağmeye göre okunduğu ağıtlar
14 İran udu

Temiz Hıristiyan rahiplerinin yolunda
Nebi Yeremya [15], durgun perdeyi işaret ediyordu.
Ve ben yüksek sesle,
'Camia Kitabı'nı okumaktaydım. [16]
Ve bir kaç Lübnan çiftçisi
Kadim sedirin altına oturmuş
Kafadan sedefotugillerini sayıyordu.
Iraklı kör çocuklar, cadde kıyısında
Hamurabi'nin levhalarına bakıyorlardı.

Ve yol boyunca
Dünya gazetelerine göz atıyorlardı.
Yolculuk sellerle doluydu.
Zenaatın çalkantısıyla
yolculuğun tüm yüzeyini kaplamış siyah
Ve yağ, kokusunu yaymıştı her tarafa.

Ve yolculuk toprağında boş içki şişeleri
Vaktin gölgeleriyle içgüdü olukları
Yan yana oturmuşlardı.
Yolun yarısında, Tüberkülozlular Sarayından
Öksürük sesleri geliyordu
Şehrin mavi göğünde fahişe kadınlar
Aydınlık oluklarına bakıyorlardı nesillerin.

Ve çocuklar yavru kekliklerin peşinden, pır pır akıyorlardı.
Çöpçüler caddelerde şarkı söylüyorlardı.
Ve büyük şairler göçebe yaprakların üzerinde

15 Bazı kaynaklarda bu kişinin Zekeriya Peygamber olduğu söylenir.

16 Kitab-ı Camia, Eski Ahitte bir bölüm. Davudoğlu Süleyman'a ait olduğu varsayılıyor.

Namaz'a duruyorlardı.
Ve o uzun yolculuk,
İnsan ve demir arasından
Hayatın gizli cevherine doğru sürüyordu.
Küçük bir derenin teri gurbete yapışıyordu.
Durgun elektriğe bir madeni para
Tanışıklığa bir biçim,
Bir renk ekleniyordu başı boşluğa.

Yolculuk beni düz ve geniş topraklara götürdü.
Ve o kocaman yeşil kurucuların gölgesinde
Her şey, aynı dün gibi aklımda.
Zihnin yaylasına konuşlanan işaretler;
Geniş ol, yalnız ol
Başı önde eğik ama yine de zor biri!

Ben güneşle hesaplaşıp geldim.
Nerde bulurum gölgeyi?

Fakat mevsim, bölük pörçük adımlarıyla bile,
Hala bahardır.
Ve rüzgarın ellerinden, biçilmiş çimen kokusu gelmekte.
Narenci şeklindeki tozların arkasında,
Bitkin düşmüştür dokunma duyusu.
Bu renkli gidiş gelişler arasında
Kim nerden bilecek
İnziva taşım mevsimin hangi noktasında?
Henüz orman bile sonsuz boyutuyla kendini göstermedi.
Yaprak, hala rüzgarın baş harfinin atlısıdır.
Suya bir şey söylemektedir daha insan.
Ve çimenin zamirinde, kavganın ırmağı akmaktadır

Ve ağacın yörüngesinde
Güvercin kanatlarının yankısı
Ademoğlu ahlakının kuşkulu huzurudur.

Hay huy sesleri işitilmekte,
Ve ben cihan rüzgarlarının yalnızlığının tek muhatabıyım.
Ve bütün nehirleri dünyanın, bana öğretir
Mahvoluşun sırrını,
Yalnız bana.
Ve ben şüphenin deresindeki serçelerin müfessiriyim.
Ve Tibet'in irfan nişanesi olan küpeyi
Benares'in kızlarının süssüz kulağı için
Sarnath[17] caddesinin kenarında ben şerh ettim.
Ey 'Veda'ların sabah şarkısı!
Benim omuzlarıma bırak
Körpecikliğin bütün ağırlığını
Zira, ben! Söylemin sıcaklığına düçar oldum.
Ve siz ey Filistin'in bütün zeytin ağaçları!
Bana konuşturun gölgelerinizin buhurunu,
Tur'un[18] etrafını dolanarak buraya gelen
Bu yalnız yolcuya.
Ki o hala 'Kelam'ın [19] kendisi ile konuşmasından
Hararet ve ateşler içindedir.

17 Benares yakınlarındaki bir yerin adı. Buda'nın ilk öğretisini burada halka aşikar kıldığı söylenir.

18 Hz. Musa'ya Allah tarafından 10 emirin vahyedildiği dağın adı.

19 Allah'ın Hz. Musa ile konuşmasına gönderme yapılmaktadır.

Fakat bir gün son bulacak
Karşılıklı konuşma.
Ve Anayol,
Başta havayı
Ve sonra hevesin bekleyen koca tüyünün azametini
Beyazlatacaktır.

Bu keder üzerine ne şiirler söylendi!

Ama hala ağacın altında bekleyen biri var.
Ve şehrin surları arkasında
Göz kapaklarının ıslak omuzlarında
Hala Kutsal fetih rüyalarının hoş ağırlığını taşıyan
Bir süvari var.
Hala sabırsız Moğol atlarının kişnemeleri
Yonca mezrasının sessizliğinden yükselmektedir.
Baharat Yolu kenarındaki Yezdli tacir,
Hala Hint mallarının kokusuyla serden geçmektedir.
Ve işte Hamon kıyılarında şimdilerde şunu işitiyorsun;
Kötülük her tarafı sardı.
Bin yıl geçti.
Ne suyun tene dokunmasının sesi işitildi
Ne de bekaretin heykelinin sureti suya düştü.

Yolun ortasında, Cemenna sahilinde[20] oturmuş
Sudaki Taç Mahali izliyordum.
İksirli anların mermerli devamı
Ve hayatın ölümde ilerlemiş hacmi;
Bak iki büyük kanat!

20 Bir Irmağın adı

Suyun ruhunun kenarına doğru yol alıyor.
Elin komşuluğunda iki garip yudum
Gel ve idrakin karanlığını tutuştur.
Bir işaret yeter, inan.
Hayat yumuşacık bir darbedir
'Megar' kayasına vurulan.

Yol üstünde, çağıldayan 'Neşat Bağı'nın[21] kuşları
Bakışımdaki tecrübe kireçlerini yıkadı.
Ve hislerin ibadetini
Şimdinin aydınlığına pas ederek
'Tal'm [22] kenarına oturup
Sıcak fısıltılar halinde söylenip durdum.

Geçip gitmek gerek
Hatta ufukların kıvrım noktalarından bile uzağa
Ve bazen bir harfin damarında, çadır kurmak gerek
Geçip gitmek
Ve bazen, bir dalın ucundan dut yemek gerek
Ben gazellerin kenarından geçiyordum.
Mevsim bereket mevsimiydi.
Ve ayaklarımın altında,
Kum tanecikleri ayak şeklini alıyordu.
Bir kadın bir şey işitti,
Pencere kenarına geldi, mevsime baktı.
Mevsim kendi başlangıcındaydı henüz.
Hoyrat elleri, dakikaların şebnemini
Yumuşakça, ölüm duygusunun teninden koparıyordu
Ben durdum.

---

21 Şiraz'da 'Sevinç Bağı' anlamına gelen bir bağın adı
22 Virane

Ve güneşin gazeli yüksekteydi.
Ve ben rüyaların buharlarını koruyordum.
Ve garip otların, zihnin tenine yaptığı vuruşları sayıyordum.
Sınırımızın olmadığını
hayal ediyorduk.
Ribas'ın titreyen efsane metinlerinin arasında
Yüzüyorduk.
Ve bir kaç saniyelik gaflet,
Varlığımızın huzuruydu.
Daha otların yüceliğinin başlarındaydık
Ve kadının gözleri beni gördü.
Ve ayak seslerin geldi,
Sandım ki
Kadim perdelerin üzerinden rüzgar geçti.
Ayak seslerini, bir zaman eşyanın etrafında duymuştum.
Sınırların bayramı nerdedir?
Tenimde feveran eden dalgalara bir bak!
Yüksek makamlara nerelerden giderim?
Devamında, bardağın terinin büyüklüğü kadar
Fersah fersah susat beni.
Nerdedir söyleyin, var mı
Hayatın kesinkes kırılan bir tabak olacağı bir yer?
Ve ebegümecinin yetişmesinin sırrı dindirecek mi
Atın ağzındaki ateşi?
Ellerin güzelliklerinin biriktiği bir gün,
Bir salkımın koparılış sesini duydum
Ve hangi topraktaydı söyleyin!
Hani o hiçin üzerine serilmiş
Ve bir elmanın sıcaklığında el yüz yıkamıştık?
İmkansızın yudumları varlıktan çekiliyordu
İdraki izlemenin korkusu, yerini

Nerde bırakacak sevgiye,
Ve nerde ölüme bir kuşun yolundan daha saklı kalacak?
Aklık yolunda cisimlerin sohbeti
Ne kadar da aydınlık!
Mevsimlerin bağına şimdi bizi hangi yol götürür?

Geçip gitmeli.
Rüzgarın sesi geliyor,
Göçmeli buralardan.
Ve ben yolcuyum Ey!
Durmadan esen rüzgarlar,
Yaprakların şekil bulduğu genişliğe götürün beni
Beni, suların deli dolu çocukluğuna kavuşturun.
Ve ayakkabılarımı, üzüm teni olgunlaşana dek
Tevazuun güzel kımıldayışı ile doldurun
Yeniden gelen güvercinlere kadar,
Doruklara çıkarın dakikalarımı
Kaçıp duran beyaz gökyüzünde.
Ve varlık hadisemi bir ağacın kenarında

Kayıp paklığın ilişkisi uğruna feda edin.
Ve yalnızlığın teneffüsünde
Şuurumun deriçelerini kapatıp gidin.
Ve o gün peşinden koşturun beni uçurtmanın
Beni yaşamın huzur boyutuna götürün
Ve orda nahif 'Hiç'in huzurunu gösterin bana.

Babil Bahar, 1967

YOLDAŞLARIN BAĞINA DOĞRU

Seslen bana
Senin sesin iyidir.
Hüznün o samimi sonunda yeşeren
Garip otun sesidir senin sesin.

Bu suskun asrın boyutlarında ben,
Bir sokağın metindeki tasnif idraki tadından daha yalnızım.
Gel ve yalnızlığımın ne kadar büyük olduğunu anlatayım sana.
Ve benim yalnızım öngörmezdi eskiden, surların gece baskınını
Ve aşkın biricikliği işte bundandır.

Kimsecikler yok,
Gel işte ne olur, kaçıralım hayatı
İki görüşme esnasında paylaştıralım o vakit.
Gel taşın halinden birlikte bir şey anlayalım.
Gel bazı şeyleri erkenden görelim ne olur?
Bak saatin havuzu yüzeyinde ateşli akrepler
Zamanı dönüşe mahpus kılıyor.
Gel ve su ol, bir kelime gibi suskun cümlemde.
Gel ve erit aşkın nurlu cürmünü avuçlarımda.

Isıt beni!
(ve bir gün Kaşan yaylasında hava bulutlandı
sonra bir sağnak başladı.
Üşüdüm, o zaman
Bir taşın arkasında
Gelincik ocağı beni ısıttı.)

Bu bildiğiniz karanlık sokaklarda
Ben şüphenin vuruşu ile kibritin karşılaşmasından korkarım.
Ben asrın beton yüzünden korkmaktayım.
Gel ki artık korkum geçsin
Kanlı toprakları vinçlere mera olan şehirlerden.
Çeliğin yüceldiği bu çağda
Bir kapı gibi aç beni
Yere inen armutun yüzüne.
Sürtünen demirlerin uzağında
Uyut beni bir ağaç dalı altında.
Seslen bana,
Sabah madeninin kaşifi geldiğinde.

Ve ben,
Parmaklarının arkasındaki leylakın doğumu ile uyanacağım
ve o zaman,
Ben uyurken düşen bombaların hikayesini anlat.
Anlat hikayesini ben uykudayken ıslanan renklerin
Söyle bana, kaç martı uçtu denizin üstünden
Tank tekerleğinin çocuğun rüyasını çiğnediği o hengamede?

Kanarya sarı nida ipini
Hangi barış duygusuna kanarak bağladı.
De bana! yoldan Benaris'e hangi masum cisimler indiler?
Hangi ilim, müsbet müziğe barutun kokusunu taşıdı?
Nasıl bir idrak ekmeğin meçhul tadından
Risaletin lezzeti üzerine damladı.

Ve o zaman ben, sıcaklığın duruşundan yansıyan iman gibi
Seni bir bağın başlangıcında göstereceğim.

FEDERİCO GARCİA LORCA

AH!

Feryat,
Bir servinin gölgesini düşürüyor
Rüzgâra.

(Bırakın bu ölüm geçidinde ağlayayım, bir başıma)

Bu cihanda her şey kırılmış diğeri içinde
Suskunluk dışında hiçbir şeyi kalmış insanın.

(Bir başıma ağlayayım bu ölüm geçidinde, bırakın)

Çarklar, Aydınlığını yitiren ufku
Öğütmüş dişleri arasında

(Size söyledim, bırakın ağlayayım bu ölüm geçidinde)

AY, AY ROMANSI

Paçalarındaki sümbüllerle ay
Demir ocağına gelir.
Donmuş gözleri ile çocuk
Dalmış, bakar da bakar.
Esen yelde ay
Ellerini kımıldatmakta
Saf ve şehvet dolu göğüslerini
açmaktadır çocuğun.

Hey Ay! Git Ay!, Ay!
Yetişirse eğer sana çingeneler
Yüzük ve gerdanlıklar yaparlar kalbinden.

Çocuk! İzin ver raks edeyim
Daha gelmeden atlılar
Yatırmadan örse kapalı göz kapaklarınla seni

Hey Ay! Git Ay!, Ay!
Yaklaşmakta nal sesleri.

Rahat bırak beni
Beyazlığımı buruşturuyorsun sen.

Ovaların davuluna vura vura
Yaklaşıyor süvari
Ve sönmüş demir ocağında
Küçük gözlerini kapamış çocuk

İşte çingeneler, tunç ve rüya,
Atların yelelerinde dimdik boyunlar
Zeytinliklerin kenarından
Bütün mahmur gözleriyle yaklaşmakta.

Kendi ağacının üzerinden ne de güzel öterdi
Gece kuşu ne güzel öterdi
Ve göğün ortasından ay geçerdi
Ellerinde bir çocuğun elleri, ay geçerdi

Demir ocağında
toz, kül; üst üste
bütün çingeneler
ağlamaktalar ümitsiz
Rüzgar yine kendinde ve uyanık
yine rüzgar
kendinde olmakla uyanık.

BALKON
(HOŞÇA KALIN)

Ölürsem eğer
Açık bırakın balkon kapısını.

Çocuk portakal yiyor,
Balkondan görebiliyorum.

Buğdayları orakçı kesiyor,
İşitebiliyorum balkonumdan.

Eğer ölürsem,
Balkonumun kapısını açık bırakın.

ÇAKI

Çakı
Gönüle doğru inmektedir
Nasıl pulluklar sahrayı yarıyorsa.

Hayır.
Tenimin etine
Çakmayın çakıyı
Hayır.

Çakı
Güneşi saran kuşağın çekimi gibi
Korku var eden derinlikleri
Ateşine çağırmaktadır.

Hayır.
Tenimin etine
Çakmayın çakıyı
Hayır.

DENİZ SUYU BALADI

Çok uzaklardan bir deniz güldü,
Dişleri köpükten,
Dudakları mavi göktendi.

Ey sinesi çıplak acılı kız!
Sen ne satıyorsun öyle?

-Ben, denizlerin suyunu satıyorum efendim.

Ey zenci çocuk!
Kanında katışık halde başka ne var senin?

-Denizlerin suyundan başka bir şey yok efendim.

Bu acı dolu gözyaşları nereden akıyor anne?

-Denizlerin suyunu ağlıyorum ben.

Ey bu sonsuz acı ve kalbim!
Kaynağınızı nereden alırsınız?

-Deniz suyu zor ve acıdır, efendim.

Çok uzaklardan bir deniz güldü,
Dişleri köpükten,
Dudakları mavi göktendi.

GÖZYAŞI KASİDESİ

Duymamak için hiç bir inleyişini mersiyelerin
Bir bir kapatıyorum kapılarını balkonumun.
Fakat nedense kül duvarlar arkasında
İnleyişlerden başka hiçbir şey işitilmiyor.

Parmakla sayılıdır şarkı söyleyen melekler
ve havlayan köpekler
Ama uyur avucumda binlerce saz.

Ama kocaman bir köpektir mersiye
Mersiye kocaman bir melek
Ve kocaman bir sazdır mersiye.
Ağıtlar rüzgârın gövdesinde zıpkın başıyla bir yara açmıştır
Ve duyulmaz artık inleyişlerden başka hiç bir şey.

Ignacio Sanchez Mejias'a Mersiye

1.

YARA VE ÖLÜM

İkindinin beşinde
Tam olarak beşin ikindisindeydi
Bir çocuğun beyaz bir bez parçasını getirdiği
İşte o ikindinin beşiydi
Bir sepet alçının hazır beklediği
İkindinin beşinde
Geriye kalan sadece ölümdü
ve yalnız şimdi
Ölümdür ikindinin beşi.

Rüzgâr pamuk parçalarını kendisiyle uçurdu her tarafa
İkindinin beşinde
Ve sonra yerine pas, nikel ve billur ekti
İkindinin beşinde
Kavgası işte güvercinle leoparın
İkindinin beşinde
Çılgınlık soluyan boynuzla bir kalçanın
İkindinin beşinde

Duman ve arsenik çanları
İkindinin beşinde
Başlatır kederin ve ağıtın trampetlerini
Beşin ikindisi işte
Kaplamış her sokağın köşesini bir deste sükût
Beşin ikindisinde kalmış bir tek
Yalnızca kızgın boğa sevinciyle ayakta
İkindinin beşinde

Sanki kar oturduğu için teriyle birlikte
İkindinin beşinde baştanbaşa
İyot sardığı için meydanı bütün sanki
İkindinin beşi, ölüm
Sıcak yaralara tohum ekti
İkindin beşinde
Evet! ikindinin beşinde
Ne eksik ne fazla tam da o beşin ikindisinde.

Tekerlekli bir tabuttur yatış hükmü
İkindinin beşinde
Kulağında kemik ve ney sesleri çınlamakta
İkindinin beşinde hâlbuki
Daha yeni ona doğru nara atmakta kızgın boğa
İkindinin beşinde
Ölümün tutukladığı odalar gökkuşağı gibi
İkindinin beşinde
Varmaktadır çok uzaktan kangrenler
İkindinin beşinde
Yeşil kasıklarda zambak kornaları
İkindinin beşinde işte
Yaralar tutuşup kavruluyor
Çünkü güneş gibi ikindinin beşi
Kaderiyle insanların,
Kapıları ve pencereleri kırmaktadır
İkindinin beşi.

Bir daha evet yine o ikindinin beşinde,
Ah, ne korkunç bir ikindisiydi beşin
Saat beşi serpti bütün saatlerin üstüne
Ve saat, artık, beşti akşamın sonsuz karanlığında...

2.

YAYILMIŞ KAN

Görmek istemiyorum onu!

Söyleyin aya gelsin artık
Çünkü görmek istemiyorum
Yayılmış kanını kumlarda İgnasyo'nun

Görmek istemiyorum onu, Hayır!

Ay, aylardan dolunay
Uysal beygirleri bulutların,
Ve tozlu meydanı hayallerin
Çevrilmiş kenarları söğütlerle

Hayır, hayır, görmek istemiyorum onu!

Hatıralarım bir bir ateşe atılmış
Yaseminleri çağırın, ne olur!
O narin, küçük beyazlıklarıyla
Söyleyin onlara sonra bütün âlemlere,
Görmek istemiyorum onu!

Yaşlı dünyanın en kızgın boğası
Acı diliyle
Burnunu yalardı,
Toprağın damarına yayılmış kirli bir kan
ve yarısı ölüm ve yarası taş olan
"Guisando"nun kızgın,

İki asırdır naralar çığıran boğaları
Yorulmuş sanki kana susamaktan
Ve boşu boşuna tozlu topraklara ayak sürtmekten

Hayır!
Görmek istemiyorum onu!

Ağır ağır basamaklardan çıkıyor
Seherin bir izini sürmek için
Bütün ölüsü çökmüş omuzlarına İgnasyo
Artık olmayacak olan o seherin.
Kendi gerçek çehresinin izini
Sürerdi oysa şaşkına dönene kadar.
Kendi güzel bedenini arardı
Oluk oluk akan damarını bulana kadar.
Hayır! ne olur istemeyin
İstemeyin benden! Öylece oturup onu izlemeyi...

Öyle yok bende, hiçbir yeteneği insanın
Görmek uzunca bir kalbin
Bir zamanlar şevkten kaynarken
Şimdi dizleri üstünde yavaş yavaş çökmesini
Ve azalmasını yavaş yavaş
Terk ettiği tenini uçma yeteneğinin
Öyle görmek istemiyorum.

Bir bir patlamalar yapmıştır ışıklar
Meydandaki alt safların damarından
An be an dökülen kandan
Kadifelerin ve heyecan sapkınlarının
Derileri üzerine.

Başımı kaldırmamı isteyen
Bu velvele, bu feryat?
Hayır, Hayır, Ne olur istemeyin!
İstemeyin benden! Öylece oturup onu izlemeyi...
Bir zamandı
Boynuzları öyle yakından gören
İnsandı kavuşmayan göz kapaklarıyla,
Annelerdi korku feryatlarını ayağa kaldıran
Ve sonra bu seyircilerin kalbinden yükselirdi
Gizli bir ahengin bu notalarıyla
Karanlığın boğalarına doğru haykıran
Solgun sisin gök bekçileri...

Sevilla kentinde
Onun ağırlığında bir şehzade mi vardı
Cevheri ile göz kamaştıran,
Cesur bir yüreği olsun kimsenin
Öyle hakikat avcısı
Kılıcına eş bir kılıcı mı vardı kimsenin?

Pazılarındaki sarsıcı kudreti ile
Aslanlardan türemiş bir ırmak gövdesi
Ve mermerden bedeni ile
Görülmeye değer hep savunması olan
Kimdi söyleyin?

Bir Endülüs nağmesi
Süslemektedir başının etrafındaki altın haleyi.
Gülüşü bir rum sümbülü
Sonra tuz ve feraset kokardı.
Meydanlarda büyük bir Matador

Dağlarda edasız dağcı bir derviş
Başaklarla birlikte ne kadar güzel huylu
Ne kadar zorlu mahmuzlara karşı
Jaleler çıkanda ne kadar şefkatli
Ve ne kadar göz alıcı pazarlarda
Ne korkunçtu sonra bir görseniz
Son karanlığın mızrağıyla, kırmızı kurdeleli
Sessizce, bir boğayla güreşe giderken korkusuz ...

Ama işte bu odur!
Yerde uykusuzca yatan
Ve uyanışın ensesini sonsuza kadar yavaşça bıraktığı
Ve yabani otlar, sonra yosunlar tek tek,
Kararlı ellerle açacaklar
Kafatasının eklemlerini,
Adım adım sonra tomurcuklanacaklar orada
Kuytu bir köşesinde bu taze kemiklerin
İgnasyo'nun şarkı çağıldayan kanı
Aktıkça yeşil damarlarına ansızın...
Sarhoşça duyulmaktadır çayırlardan, kıyı göllerinden
Şarkısı bu sessiz kanın,
Titreyerek kaymaktadır iki boynuzdan aşağı,
Sis ve dumanlar arasında can çekişmekte
Binlerce titreme ve karnına sarılmış ayaklarıyla İgnasyo
Karanlık, uzun acı bir dil gibi titrek,
Bir bataklık gölü oluşana kadar
Yıldızlı Guadelkevir kenarında
Damlamaktadır kan boynuzlardan aşağıya
En acı şarkısıyla
Damla
Damla.

Ah! Beyaz duvarları İspanya'nın
Ah! Kara ızdırabın kızgın boğası
Ah! Katı kanı İgnasyo'nun
Ah! Damarlarının o şen bülbülleri...

Hayır,
Görmek istemiyorum böyle onu!

Ne bir kadeh bulunur
Onu içine sığdıracak
Ne de bir kırlangıç
Onu öylece içecek
Ve de soğuk bir ışık olsun
Yok, sıcak iltihabını dindirecek.
Ne hoş bir senfoni, ne bir zambak harmanı
Yok, asla bir ışık huzmesi bile
Onu saracak saf gümüşüyle.

Hayır!
Görmek istemiyorum onu öyle...

3.

MUSALLA TAŞINDAKİ BU CESET

Rüyaların durmadan üzerinde inlediği
Sert bir taştır bu alın
ki üzerinde ne su dalgacıkları
Ne de buz tutmuş serviler vardır.
Bir omuzdur bu taş
Zamanın yükünü taşımak için;
Gözyaşlarının ağaçlarını,
Yıldızlarını ve şeritlerini zamanın

Karanlık yağmurlar gördüm ben
Dalgaların peşinde koşar adımlarla
Yumuşak, delik deşik pazılarını kaldırmışlar
Yakalanmamak için tetikte bekleyen mermer taşa
Yağmurlar gördüm ben
Daha doyurmadan kanıyla
Bütün endamını dağıtan bir taşa direniyorlardı.

Çünkü taştır
Taneleri ve bulutları bir araya toplayan;
Kemik yapılarını aydınlık-gölge kurtlarının ve çalıbülbüllerinin,
Ama ortada ne ses var, ne billur, ne de bir ateş,
Eğer yoksa bir meydan,
Ve sadece meydanlar yoksa
Eni sonu fethedilmemiş meydanlar...

İşte bu musalla taşındaki mübarek Ignasio'dur.
Hepsi buydu işte, bir şey yok
Ne beklenebilir başka? Sadece yüzüne bakın bir
Ölüm, solgun rengini sarmış kükürt tozlarıyla
Şimdi vakur bir boğa-insan[23] çehresi vermiştir ona.

İş işten geçmiş, yağmur ağzına yağmakta,
Çukur göğsünü indirmektedir çılgın hava
Sererek beyaz kefenini
Ve karların gözyaşlarında boğulmuş aşk,
Isıtacaktır kendini boğa meralarında.

Neyi soruyorlar? Buruşuk bir sessizliğin hâkimiyetini mi?
Kalan bir tek biziz işte
Ve bizimle birlikte, kendisinden ayrılan bu ceset
Bülbülleri dünyaya aşikâr kılma planı ile
Şimdi dipsiz kuyularla kuşatılmıştır.

Bu kefeni buruşturan kim? Söyledikleri doğru değil.
Burada ne bir türkü ne bir mersiye yakan var,
Ne mahmuz vurulmakta bir ata,
Ne de bir yılan vahşetten kaçmakta.
Şimdi büyüyen gözlerden başka hiçbir arzum yok burada
Temaşaya oturmak için,
Dinlenme imkânı bulmayan bu cesedi.

23 Minotaura: Yunan mitolojisinde başı insan gövdesi boğa olan bir varlık.

Burada sert nağmeler okuyan adamlar görmek istiyorum
Hayvanları ehlileştirerek nehirler üstüne zaferler süren
Kemiklerinden sesler çıkararak
Ağızları dolu güneşler ve çakmak taşlarıyla türküler yakan
Adamlar bulmak istiyorum.

İşte ben bunları görme arzusundayım.
Burada!
İşte bu musalla taşının başucunda!
Dizginleri kopmuş bu cesedin önünde!
Bir çıkış yolu göstersinler Allah aşkına
Ölüme mahmuzlanan bu yiğide...

Bana ağlamayı öğretsinler ne olur!
Derin kıyıları ve latif sisleri ile
Bir ırmak nasıl ağlıyorsa öyle
Bir daha işitmemecesine çifte soluğunu kızgın boğanın
Alıp götürsün gözyaşları bedenini Ignasio'nun...

Sızlanan zavallı yavru bir hayvan gibi meydanda
Gözden kaybolana kadar hareketsiz dolunay
Ve yitirene kadar mahrum gece, balık şarkılarını
Donmuş dumanın, beyaz çalıları içinde.

Örtmesinler, örtmesinler şimdi ne olur
Çehresini beyaz mendillerle!
Alışana kadar sinesinde oturan ölüme,
Bırakın öylece!

Git artık, git buralardan Ignasio!
İçme artık hasretini
O boğa böğürmesi karşısındaki heyecanın
Kursağında kalsın bu kahramanlık
Uyu artık, uç ve sakinleş artık!
Zira, deniz de bir gün elbet ölecektir.

4.

GÖZDEN KAYBOLUŞ

Ne kızgın boğa şimdi tanır seni ne incir ağacı
Ne atlar, ne de evindeki karıncalar
Ne çocuk bir daha tanır seni ne gece
Çünkü sonsuza kadar bir ölüsün artık.

Ne musalla taşının sertliği bir daha bilir seni
Ne içinde çürüyerek çözüleceğin siyah atlas
Suskun hatıraların bile hatta bir daha seni hatırlamayacak
Sonsuza kadar çünkü bir ölüsün artık.

Deniz kabuklarıyla geldiğinde sonbahar,
Sis üzümleri ve dağ öbekleriyle,
Ama hiç kimse bulunmayacak orda
Bakmak için gözlerinin içine,
Çünkü sonsuza doğru büyüyen bir ölüsün sen.

Çünkü bir ölüsün sonsuza kadar
Nasıl ki her ölü gibi,
Bütün o ölmüşler gibi bir bir unutulan
Suskun cengâver yığınlarından geriye kalan

Hiç kimse bir daha seni tanımayacak,
Hayır.
Ama ben söylüyorum seni şiirimle
Çehreni, zarafetini söylüyorum sonraya
Kemalinin yetkin hikmetini
Ölüme ve ölümün ağız tadına duyduğun iştahı
Ve sevincinin derinliklerinde yatan kederi söylüyorum ben.

Doğması çok geç olacaktır ama
Öyle heyecanlarla dolu,
Saf bir Endülüslü'nün.

İnleyen kelimelerle okuyacağım asaletini ben
Izdırab renginde bir yeli hatırlayacağım
Aktıkça zeytinliklerden hep aşağı...

KARANLIK GÜVERCİNLER KASİDESİ

Dallarında defne ağaçlarının
İki karanlık güvercin gördüm,
Biri güneş,
Aydı diğeri.
Ey Küçük komşularım!
Neresi olacak söyleyin kabrimin yeri?
—Eteğimin dibinde. Diye söylendi Güneş.
—Gırtlağımın içinde. Dedi ay.

Oysa toprağı ben,
Bir parça bilip kendimden yarardım
İlerlemek için sürekli,
Kardan iki kartal gördüm sonra
Ve baştan ayağa çıplak bir kız
Ki kartallardan biri ötekiydi
Ama kız hiç kimse değildi.

Ey küçük kartallar,
Söyleyin bana bir!
Neresi olacak mezarımın yeri?

—Eteğimin dibinde. Diye söylendi Güneş.
—Gırtlağımın içinde. Dedi ay.

Dallarında defne ağaçlarının
İki çıplak güvercin gördüm,
Biri ötekiydi,
Ama hiç kimse değildi ikisi.

MUKADDES CİBRİL

1.

İpeksi yumuşaklığı ile güzel çocuk
İri omuzlu, zarif endamlı,
Belli ki gece yediği elmadan kalma
Renk ve çehresi
İri gözleri ve ağzında salya,
Yakıcı gümüşten siniriyle
Sokağın sessizliğinden geçiyor.
Siyah ışıltılı ayakkabısı,
Cennetin kısa dertlerini mırıldayan
İki katlı demirinde
Birbirinin aynı yıldızları kırıyor.

Denizin kıyısında baştan başa
Bir halat bulunsa da koşturulsa
Ya bir padişah ya da bir saltanat tahtı
Hiç olmazsa parlayan bir yıldızın geçişi bulunsa.
Defalardır başı akikten göğsü üzerine düşüyor
Ve gece birden kalkıp dizlerinde takat kalmayınca kadar
Çocuk, kırları aramaya koşuyor.

Yalnız gitarlardan
Yakınlaştırılmış Cibril için
Nağmelere cevap gelmekte.
Kumrukların toplanışı
Ve söğütlerin düşmana karşı ant içişi için
Çınlamakta teller.

Ey mukaddes Cibril
Annenin karnında ağlamakta çocuk.
Sakın hatırından çıkarmayasın ki
Çingenelerdi sana o cüppeni bağışlayan.

2.

Mecusi kralların meleği
Ay yanaklı ve miskin elbisesiyle
Dar sokaktan yetişen yıldızın üzerine yükseldi.
İpek ve gülümseyişin onda bir araya geldiği
Yakınlaştırılmış mukaddes Cibril
Onu karşılamaya geliyor.
Çiçek fidesi desenli yeleğin üzerinde
Ağustos böcekleri gizlice tepinmekte
Ve gecenin yıldızları
Bir bir yörüngelere dönüşmekte.

Ey mukaddes Cibril
İşte bu benim.
Üç çivi ile mutlu olan kadın
Aynı zamanda yaralı!
Hayret edilmiş bir çehreye çivilendim
Yaseminleri oysa nur saçmak için çağırıyorsun.

Tanrın seni korusun, Ey Melek!
Ey acizlikten dünyaya gelen!
Sana bütün samyellerinin geride bıraktıklarından
Bir oğul vereceğim daha güzel

Cibrilim! Ey ömrüm benim!
Gözümün ninnisi Cibril!
Gösterene kadar bir yerlerde seni
Yeni açılmış karanfillerden yapılma bir tahtın
Rüyasını göreceğim.

Tanrın seni korusun, Ey Melek!
Ey! Ay yanaklı ve miskin cüppeli
Teninde oğlunun bir işaret olacak
Ve göğsünde üç yara.

Ne güzel ışıldıyorsun, Cibril!
Ey ömrüm benim!
Memelerimin derinliğinde
Sıcak süt kaynağının coşkusunu hissediyorum.

Tanrın seni korusun, Ey Melek!
Ey yüz nesillik krallığın annesi!
Kısır gözlerinde
Birden bir atlının resmi renk buluyor.

....

Hayrete düşen Münadi'nin sinesinde
Türkü söylemekte çocuk
Öyle zarif ki sesinde
Üç acı badem çekirdeği titremekte.

Mukaddes Cibril bir merdivenden
Göğe doğru yükselmekte
Ve gecenin bütün yıldızları
Sonsuzluğa eklenmekte...

NAĞME

(LUPE DE VEGA'YA ÖVGÜ)

Nehrin yatağının baş uçlarında
Bakın geceye
Dalıp çıkmakta suya.
Ve Lolita'nın göğsünde
Deste güller, aşktan ölmekte.

Deste güller, aşktan ölmekte.

Şubat köprülerinin yukarısında
Çıplak gece sessiz redifler çığırmakta.
Tene dönüşüyorsun Lolita
İşte sümbülrumilerin Tuzlu sularında.

Deste güller, aşktan ölmekte.

Gümüş anason gecesi
Şehrin damlarından parlamakta işte
Suların gümüş aynaları
Ve senin anasonlu beyaz bacakların.

Deste güller, aşktan ölmekte.

OKÇULAR

Ekşi suratlı okçular
Sevilla'ya yaklaşmaktalar.

Savunmasız Guadilkevir!

Düz gri şapkalar,
Dingin uzun cüppeler.

Ah Guadilkevir!

Bunlar işte onlar!
Zillet ve perişanlığın hüküm sürdüğü
O uzak diyardan gelmekteler.

Savunmasız Guadilkevir!

Ve daracık ağıllara girmekteler,
Aşkın köşebaşlarına, billur ışığa
Ve sonra taşın dahi sinesine inmekteler.

Ah Guadilkevir!

OKULDA

Öğretmen:
Hangi kızdır
Rüzgarı raksa kaldıran?

Çocuk:
Bütün heveslerin kızı!

Öğretmen:
Rüzgar ona,
Aydınlık gözlerle ne veriyor?

Çocuk:
Bir deste oyun kağıdı
Ve altından yapılma hortum fırtınası!

Öğretmen:
Kız bunun karşılığında
Ne veriyor?

Çocuk:
Hesap ve kitabın
Henüz yer bulmadığı kalbini!

Öğretmen:
Adı neydi kızın?

Çocuk:
Adı şimdilerde esrar oldu!

(Okulun penceresinde, yıldızlardan örülme bir perde vardır.)

ŞARK TÜRKÜSÜ

Billurlaşmış gökyüzü parçaları birikmektedir
Hoş kokulu bir narın kıvrımlarında.
Bütün nar taneleri birer yıldız
Ve her perde tan yeri.
Yılların pençesinde esir düşmüştür
Gittikçe kuruyan bu gök.

Gagası bir yıldıza dönüşüp
bağları aydınlatsın diye
Zamanı kabuk gibi soyulmuş
Bir memeye benzer nar.

Şanını erguvandan alan
Bir nimettir kovandaki bal.
Arılar, kadınların kapalı ağzından devşirirler bu tadı.
Ama bir çatlamayıversin
Gör bak o zaman
Binlerce gülen dudak nasıl saçılıyor etrafa.

Tarlalarda ritmini vuran
Bir kalbe benzer nar.
Öyle şerif ve bereketli bir gönül ki
Kuşlar hiç bir zaman tehlikeye düşmezler göğünde.

Kabuğu bizimki kadar sert bir kalp bu,
Ama bir delik açılmayıversin
Nasıl da nisanların kan ve ıtırlarını bağışlıyor herkese
Sen, o zaman gör.
Nar amma,
Köhnemiş yeşil çimenliklerdeki cinlerin hazinesidir,
Bir ormana öylece saçılmış.
Periden doğanlar ona bekçilik ediyor.
Ak sakallı cinin
Akikten bir cüppesi var.
Ağaçların yeşil yapraklarının
Ve kalbin esrarengiz altınlarının arasında
Değerli taşların derinliğinde
Korunan bir hazinedir nar.

Mesih'in ölü, diri;
Cesetleştiği ekmektir, başak.

Zeytin ağacı
Bir işi yapabilmenin imkanı ve lezzetidir.

Elma, şehvetin meyvesi
Günahların korkulu babası.
Asırlardır Şeytan ile teması koruyan
Katreler barındırır kendinde.

Narenci bir şeyler söylemekte
Murdar çiçeklerin arasından.
Kendi ak paklığında, birbirlerinin yerine geçen
Altın ve ateştir narenciler.

Yazın sıcaklığında devşirilen asmalar
Şehvetin tapınmalarını taşır
Ve Klise sırf mukaddes şaraba dönüşsün diye
Vaftiz eder üzümü.

Bir evin huzurudur Anadolu kestaneleri.
Geçmiş zaman anılarına benzerler.
Çatlayan yaşlı odunlar,
Ve yolunu kaybetmiş
Kutsal dergahın ziyaretçilerine benzerler.

Kestane şiirdir.
Artık işe yaramaz zamanların sefası
Ve altının uçan rengi,
İşe yarar bir dinginliğin rengidir kestane.

Oysa ki Nar, Kandır.
Kutsal melekler aleminin kanı.
Sel sularının iğnesi ile yaralanmış
Toprağın kanıdır nar.
Surlarına pençeler geçirilmiş zorlu bir kaleden
Süratle esen rüzgarın kanıdır.
Dinelmiş okyanusların
Ve uykuya dalmış göllerin kanı.
Damarlarımızda akan kana eş bir kan
Sanki tam da o ekşi ve sert hasat üründe
Mahbus edilmiş bir kan
Öyle ki kuşkulu şekli ile
İnsanın kafatasının ve kalbinin resmini taşır bedeninde.

Ey parçalanmış Nar!
Sen yaprak ve dalda tutuşan bir alev
Venüs'ün cismani kız kardeşi
Ve rüzgarda saklı duran bahçenin gülüşüsün.
Kelebekler seni güneş sanıp
gövdenin etrafında toplanıyorlar.
Onların yanacağı korkusuyla
Senden uzaklaşmayı tercih ediyor kurtçuklar.
Sen bahçenin solmayan ışığı
Ve meyveler arasındaki varlık sebebisin.
Aşık derenin kenarına nurunu yansıtan
Aydınlık yıldız abidesisin.

Ne kadar anlatsam sana benzediğimi
Yetmez kelimeler,
Ey çimenlere fırlatılan şehvetin kıvılcımı.

SABA PAZARI GAZELİ

Uzatıyorum başımı
Elvira limanından geçişini görmek için.
Adına aşina oluncaya kadar
Ağlamaya oturmak istiyorum.

Saat dokuzun hangi kül renkli hilalidir bilmek isterim
Çehrendeki sıcak yeli böyle solduran.
Alevlenen tohumlarını
Karların yanağından toplayan kim?
Hangi kısa kaktüs iğnesi
Billurlaşan ışığını katletti, bilmek isterim.

Elvira limanından
Geçişini görüyorum.
Bakışlarını içene kadar
Oturup ağlamak istiyorum.

Pazarda başıma kaktığın
O yaygara da neyin cezasıydı?
Ya buğday yığınlarındaki hezeyan karanfiline ne demeli?
Ne kadar da uzağım Ah! Sen yanımdayken
Gittiğinde oysa ne kadar yakın.

Elvira limanından
Geçişini görüyorum şimdi.
Habersizce çekip eteğini
Ve görünceye kadar bacaklarını
İstemeye oturup ağlıyorum.

İNTİHAR

(Belki de geometriden anlamamanın sebebi buydu.)

Saat sabahın onuydu
Ve genç kendinden geçiyordu.

Kalbi yavaş yavaş
Birbiri içine kırılmış kanatların
Ve paramparça çiçeklerin sığınağı haline geliyordu.
Dudaklarındaki cümle dışında
Hiçbir şeyinin kalmadığını hatırlıyordu yeniden.

Asıl siz, eldivenlerini çıkardığında
Ellerinden dökülen yumuşak külleri görün bir.

Balkonun dergahından bir kule gözüktüğünde
Kendini balkonun kulesi sanıyordu.

SEPETLER

Çiçek tellalı,
Sepetini kendisiyle bağa götürdü
Ve topladığı çeşit çeşit ıtırları
Evden eve taşıdı.

Kadim kuşların ruhu, gece
Koparıldıkları dallara geri döner.

Ve göz yaşı kaynağının kuruduğu, bu korulukta
Her tarafta nağmeler yükselmektedir şimdi.

Görünmeyen yılların gösterildiği kutunun arkasında,
Bu Kitapta, çiçekler
Çocukların burunları gibi göze ilişmekte.
Ve sisli pencerelerin arkasında su tanesi ateşe yürümükte,

Çiçek tellalı, Bağda
Gözlerinde yaşlar, yeniden
Çiçeklerin kitabını açmakta.
Sepetinde dargın renkler
Canlarım solmakta.

SÖYLENMEMİŞ ŞARKI

Hiçbir zaman okumayacağım şarkı
Dudaklarımın üstünde uykuya yatmıştır
Asla okumayacağım bir şarkı.

Sarmaşıkların üzerinde
Ateş böceği yanıp sönüyor
Ve ay durmadan, sulara iğnesini batırıp çıkarıyordu.

İşte böyle oldu,
Hiçbir zaman okumayacağım şarkının
Rüyasını gördüğüm...
Yığınla dudak
ve öbek öbek uzak yolların şarkısı
Örümcek ağlarının altında
Kayıp saatin şarkısı,
Sonsuz günün üzerinde parlayan
Yıldızların şarkısı...

TAN VAKTİ

(Acaba benim Lusi'm dereye ayak basmış mıydı?)

Üç bembeyaz eril kavak
Ve bir yıldız.

Kurbağaların yatışan dinginliği
İğnelerin yeşil nakışlarıyla örülmüş
İnce bir ağ sanki.

Irmağın kenarında
Var bir kuru ağaç.
İç içe daireler şeklinde
Kendini tomurcuk açmış sanıyor.

Ve suyun üzerinde rüyalarım benim ah!
Gırnatalı bir kızın peşinden gidiyor.

ÜÇ IRMAĞIN KÜÇÜK BALADI

Zeytinliklerden ve portakal bahçelerinden akar Guadelkevir.
Ve Gırnata'nın iki ırmağı
Karlardan buğdaylara iner.

Vaveyla!
Geldi aşk
Ve bir daha dönmedi.

Guadelkevir'in sakalları kızıldır,
Gırnata'nın iki ırmağından
Biri inleyişlerle ağıt yakarken
Diğeri kan akıtmaktadır.

Vaveyla aşk!
Rüzgâr olup gitti.

Bir yol vardır Sevilla'da
Bütün yelkenli gemiler için.
Gırnata'nın sularında oysa
Yalnız Ah'lar vardır sürekli
Mersiyelerle kürek çeken

Vaveyla
Ve bir daha dönmedi aşk!

Guadelkevir,
Yüksek burçlar,
Ve portakal bahçelerinde yeller,
Küçük ölü burçlardır Dauro ile Genil
Su setlerinin çarşafları üzerinde

Vaveyla!
Rüzgâr olup gitti aşk.

Sudur diye, kim haykıracak
Taşıyan ışıltısını çığlıkların ve feryatların?

Vaveyla, bir daha
Dönmedi aşk!
Portakal ve zeytini
Uzak denizlerine taşı
Ey Endülüs baharı

Çünkü
Rüzgâr olup gitti, işte aşk.

UFUK

Zeytinlikler meydanı
Yelpaze gibi
Açılmakta ve genişlemekte.
Zeytinliklerin yukarısında
Karanlık yağmurlar
Ve soğumuş yıldızlardan kalma
Parça parça dökülen bir gökyüzü
Ve ırmağın kenarında
Süsen ve aydınlık gölgesi titremekte.
Kasvetli hava her tarafı sarmış.
Zeytin ağaçları
Feryattan daha ağırdır şimdi.
Ve esir kuşlar sürüsü
Büyük kuyruklarını
Karanlıklar içinde genişçe sallamakta.

UYURGEZER ROMANSI

(Gloria Hine ve Fernando Dules Rios için)

Yeşil, Sensin ki arzusuyla ölüyüm yeşilin,
Rüzgârın yeşili ve dalları yeşilin
Şaha kalkmış dağda bir at
Uykusunda yüzen bir tekne denizin

Ayakları üzerinde, küçük bir kız rüya görmektedir.
Sarkıtmış kendini korkuluklarından balkonun
Yeşil yüzü ve saçlarıyla yeşilin,
Soğuk gümüşten göz bebekleri
Sarılmış serin bir gölge beline kadar
(Yeşil, Sensin ki arzusuyla ölüyüm yeşilin)
Ve altında çingene ayın
Bütün varlık bihaber izlemeye oturmuş,
Dalgın yeşil kızı...

Yeşil, Sensin ki arzusuyla ölüyüm yeşilin,
Öbek öbek kırağı yıldızları aydınlatıyor
Şafağın yolunu açan balıklarını gölgenin
Dallarındaki zımparayla incir ağacı
Törpülüyor bedenini rüzgârın.

Dağların zirvesi, vahşi bir kedi gibi
Kabartıyor uzun saçlarını çimenlerin
(Kimdir sonunda gelecek olan? Ve nereden?)

Sarkıtmış kendini korkuluklardan
Yeşil saçları, yüzüyle yeşilin
Ve acı rüyasıyla denizin.

(Ey dost! Değişir misin benimle;
Evini atıma karşılık,
Sedef aynanı eğerimle
Hançerimle paltonu?
Kana boğulmuş öylece ben
Yeniden Cabra geçitlerinden geliyorum)

(Ey oğul! Bir beklentim olsaydı eğer kendimden,
Böyle bir sevdayı kabul ederdim.
Ancak ben artık o eski ben değilim
Ve benimin değil artık o ev)

(Ey dost! Alnımdaydı işte ölümün elleri
Rahat uyku döşeğimden ben de isterdim
Tutmasını ellerimi
Keten çarşaflar arasında
Ah o çelikten borularla döşenmiş yatağımdan...
Bir bak ne olur!
Sinemi gırtlağıma kadar yırtan
Bu yaraya bir kez olsun bir bak!)
(Beyaz gömleğinde tomurcuk veren

Üç yüz kırmızı-kahve rengi görmekteyim
Ve yavaşça sinmektedir şimdi
Akıttığın kanın kokusu belindeki kuşağa.
Ancak ben artık o eski ben değilim
Ve benimin değil artık o ev)

(Ne olur biraz izin verin!
Bu korkuluklardan azıcık olsun yukarı çıkayım
Bırakın ne olur, bırakın beni!
Ötesine yükseleyim bu yeşil korkulukların
Aşağısına çağıltılarla suların düştüğü
Bu ay korkuluklarının)

Yüksek korkuluklardan şimdi iki dost
Bırakarak toprakta iki kan izi
Çıkmaktadır, iki gözyaşı ekerek toprağa.
Titriyor önce, balkonlarda birkaç teneke fener
Ve sonra yaralıyor tan yerini
Sırçadan yapılmış bin davul.

Yeşil, Sensin ki arzusuyla ölüyüm yeşilin,
Dalların yeşili ve rüzgârı yeşilin

Ağızlarına bırakırken sert bir rüzgâr
Safra, Fesleğen ve nane tadını
Yola düşmüştür yol arkadaşları.

(Ey dost! Ne olur söyle! Nerdedir O?
Nerde kızcağızın, acı kızın nerdedir?)

Ne kederler çürüttü beklerken
Daha ne kederler çürütecek kim bilir
Yeni bir yüz ve saçların karasıyla
Yeşil balkon korkuluklarında

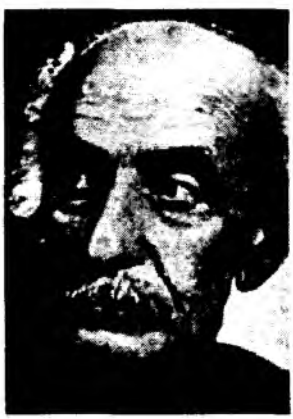
Sarnıcın üzerinde
Çingene bir kız sallanmaktadır
Soğuk gümüşten göz bebekleriyle
Yeşil yüzü ve saçlarıyla yeşilin
Aydan kopmuş bir buz parçası
Tutmaktadır onu su üzerinde.
Gece nasıl da gece olurdu
Benzedikçe küçük bir meydana
Vurdukça sarhoş, muhafızlar
Güm be güm bu kapılara...

Yeşil, Sensin ki ölüyüm arzusuyla yeşilin,
Rüzgârın yeşili ve dalları yeşilin
Şaha kalkmış dağda bir at
Uykusunda yüzen bir tekne denizin

EK:

MODERN İRAN ŞİİRİ'NİN USTALARI

NİMA YUŞİÇ (1898-1960)

Asıl adı Ali Rıza İsfendiyari olan ve Modern İran şiirinin kurucusu kabul edilen Nima, 1898 yılında İran'ın kuzeyindeki Mazendaran Eyaletine bağlı "Yuş" köyünde dünyaya geldi. Babası tarım ve hayvancılıkla uğraşan Nima, Hazar Denizinin sahilinde yaşama imkanı bulması şiirine Rimbaud'nunkine benzer müthiş bir doğa idraki ve tasviri kazandırır. Nima çocukluğunu 12 yaşına kadar "Yuş" köyünde geçirir. Bu süreçte birçok yaz ve kış kampına katılarak gerek değişik yerler ve insanlar görme gerekse de bu kamplarda ateş etrafında klasik efsane ve öyküler dinleme fırsatı bulur. Okuma yazmayı kendi köyünün imamından öğrenen Nima, 12 yaşından sonra ailesi ile Tahran'a yerleşir. Bir Katolik eğilimli Fransız St. Louis kolejine yazılan Nima şair hocası Nizam Vefa sayesinde şiirle özellikle de Fransız modern şiiri ile tanışır. Özellikle Bel-

çıkalı sembolist Emile Verhaeren (1855-1916)'e ilgi duyar ki Verhaeren de kendinden önceki şiir biçemine karşı çıkarak her şairin kendine ait bir biçemi olmasını savunurdu. Verhaeren yoğun sıklıkla sembolik anlamda kullandığı "gece" imgesinden Nima biraz da kendi dönemindeki "karanlığı" da çağrıştıracak şekilde istifade etti. Nima, Fransızca'nın yanında kendi özel gayreti ile kısa sürede Arapça diline de hakim olur. Modern eserlerin yanında Nima aynı zamanda Fars Edebiyatının temellerini teşkil eden Mesnevi, Dîvân-ı Hafız, Şahname, Bostan ve Gülistan'm izini sürerek kendi şiir medeniyetine dönemin bir çok şairine göre daha yakın bir aşinalık kurar. Nitekim T.S Eliot'un gelenek teorisine uygun olarak gerçek anlamda geleneğe bu bakışı ve yetkinliğiyle Nima gelenek içerisinde geleneğe rağmen yeni bir gelenek var etti. O büyük derecede Mevla'nın tesirinde olan ilk kitabı olan "Rengi solmuş hikâye" adlı şiir kitabını 1912'de yayınlar.

Ben kiminle derdi şerh edeyim bilmem
Rengi solmuş hikâyeyi, soğuk kanı

Her kim ki benimle dost olup kadeh tuttu
Çılgın gönlün akıbetine kapılıp deli oldu

Hikâyem âşıkların yüreğini kanatır
Her okuyanın akıbetini mecnun kılar

Aşk ateşidir bu, sardı mı bir kimseyi
Aşk acısından kendini yakarak son bulur

Bir hikâyem var dostlarımdan
Kaderimden ve çağımdan bir hikâye

Görüldüğü gibi bu şiiri gerçek anlamda Mesnevi'nin tesirindedir. Nima'nin ilk kitabı klasik şiirin izini sürer. Ancak bir yıl sonra Nima'nın 25 yaşındayken "nevbahar" adlı haftalık gazetede "Ey Gece" adlı şiirini yayınlaması ile klasik şiirin savunucuları tarafından saldırı konusu olur. Bu şiir İran şiir geleneği içerisindeki aruz kalıbını ve beyit formunu yıkarak "serbest ölçü" tarzında yazılmış ilk şiir olarak kabul edilir. Aslında Nima'dan önce de bu tarza birkaç örnek yazılagelmişti ancak hiçbiri Nima gibi hem Klasik şiiri hem de yeni dünya düzeninin getirdiği ritm içerisinde yer alan insanın çıkmazları sonucu meydan gelen yeni şiir formlarına hakim olmadıkları için yazdıkları gelenek ile bir bağ kuramadan unutulup gitti. Ancak Nima'ya itiraz edenler itiraz ettikleri şeyin Nima tarafından bilindiğinin idrakindeydiler. Bu yüzden kısa sürede Nima'nın yeni tarzını kabullenmek ve onu İran şiiri için yeni bir kapı olarak görmek durumunda kaldılar. Nima her ne kadar modern şiir formunda yazdıysa da geleneksel şiirin bütün özelliklerini kenara atmadı. Onun şiirleri halen kafiye taşıyordu (Kafiyeyi modern İran şiirinde ilk defa kaldıran şair Ahmet Şamlu oldu. Şamlu Nima'yı kendisinin hocası kabul edip İran edebiyatında "beyaz şiir" in temsilcisidir.) Nima, eski kalıplar içerisinde yeni kalıplar yaratma yoluna gidiyor, gül-bülbül-kadeh mazmunlarının yanında yavaş yavaş modern dönemin insanına ait büyük bir yalnızlık ve yabancılık acısını şiirinin merkezine alıyordu. Bu yönüyle eski ve yeni şiir arasında esnek bir geçiş sağlıyordu. Onun sayesinde belirli bir zümreye ait olan şiir, acısı ve derdi olan herkes için artık Farsça dilinde söylenebilme ya da en azından okunabilme özelliğini yakaladı. Ancak bu bahsi edilen şiir bizdeki Garip akımındaki gibi ayağa düşen bir basitliğe indirgenmeden kendi seviyesini de korumayı bildi. Zira onun şiirinde İran Edebiyatı tarihinde ilk defa karşılaşılan imgelerle Nima yer yer sembolik de bir anlam kurarak şiirinin çatısını yükseltir. Nima'yı yaptığı yenilik açısından Türk Şiir'inden biriyle kıyaslamak gerekirse onu ethos yönüyle bizdeki Neoklasik

tarzın temsilcisi olan Yahya Kemal, patos yönüyle de Ahmet Haşim ile karşılaştırabiliriz.

Nima Yuşiç şiirde yarattığı yeni biçem ile farklı kafiye gruplarını kullanmış, yeni ritmik kalıplarla ortaya çıkan kısa ve uzun mısralarla fantezik gösterge sınırını da aşarak kısa sürede Ahmet Şamlu, Ekhavansales, Reza Berahini dahil bir çok genç şairi etkiledi ve modern iran şiirinin "şegr no" (Yeni Şiir)'nin temellerini attı. O ölçüsüzlük içinde ölçüyü savunarak şunu söylüyordu: "Benim kullandığım hiçbir kelime sıradan, kafamın istediği gibi seçtiğim bir kelime değildir. Tersine benim şiirimdeki her kelime bilinçli olarak özen ve titizlikle diğer bir kelime ile barıştırılarak yan yana gelmiştir."

Ahmet Şamlu daha sonra Nima'nın tesirinin yanı sıra Rus formalistlerinden özellikle Mayakovski'yi de örnek alarak modern şiirde daha ileri gider ve "beyaz şiir" adıyla kafiyeyi de hiçe sayan ve tamamen serbest ölçüye sahip bir şiirin öncüsü olur. (Türk Şiirinde buna benzer bir atılımı geniş boyutuyla Nazım Hikmet yapmıştır.)

Nima Yuşiç, 1930'lara kadar şiirlerini rahatça yayınlayamamıştı. Rıza Şah'ın düşüşünden sonra Nima 1939 yılında Sadık Hidayet'in de yazarları arasında bulunduğu "Musıki" dergisinin başyazarları arasına girer. Böylece şiirlerini düzenli bir şekilde yayınlama fırsatını bulur. Şiirlerinin ana kaynağını modern insanın acı ve ızdırabı teşkil eder. Baudlaire'in "Bu dünyanın dışında bir yer" diasporasına karşı İran edebiyatına ait zengin birikimiyle o, sürekli insanın kendi özüne, toprağına geri dönüşün umudunu taşır. Serbest ve sembolik tarzda yazdığı "Efsane (Ah Fesane!)" şiiri ile Nima geleneksel şairlere ve klasik şiir anlayışına meydan okuyarak edebiyat çevrelerini sarsar ve İran şiirini başka bir mecraya taşır.

Nima yaşı ilerledikçe toplumdan kopar ve kendi yalnızlığına gömülür. 28 Mordad(19 Ağustos) askeri darbesi Tudeh Partisinin dağıtılması sonucu musıki dergisi de kapatılır. Zamanla Nima sosyal şehir hayatından tamamıyla soğur ve hayata karşı ümidini yitirme sınırına gelir. Artık şehir ve kent onun için dayanılmazdır. Kendi toprağı yani köyü "Yuş" onu beklemektedir. Ömrünün geri kalanını eşi Aliye Hanım ve oğlu Şeragim ile beraber köyünde geçirir. 1960 yılının soğuk bir kış gecesinde Nima Yuşiç geride halen tazeliğini koruyan şiirlerini ve yolunun takipçilerini bırakarak bu dünyadan göçer.

Ahmet Ziya Haştrudi ve Ebul Kasım Cenneti Etayi ilk defa Nima Yuşic'in tüm eserlerini "Modern şair ve yazarlar" adlı antolojilerinde yayınlarlar. En tanıdık eserleri "Ey Gece", "Efsane" ve "Zindan" dır. Nima'nın bunlardan başka dört tane de yayınlanmış kısa hikâyesi vardır.

Nima'nm şiiri gerek klasik şiirin kelime ve kalıplarını içermesi ve gerekse de tamamıyla modern şiir düşüncesi ve biçimlerine yaslanan özellikleri ile neredeyse başka bir dile tercüme edilebilme imkânını yok sayar. Tercüme edilen her şiirin yeni dilde yeni bir şiir olduğu mantığından yola çıkarak biraz da Nima'yı Türk Şiirinin sahiplerine(yani okurlarına) tanıtma hedef alınıp O'nun "Ey İnsanlar" şiiri tercüme edilmeye ya da o şiirin izinde yeni bir şiir yazmaya çalıştım. Diğer şiirlerinin yanında tercümeye daha müsait olan bu şiir aynı zamanda öz olarak da Nima'nın birçok şiirinde "kaybolan insanlık" acısına da işaret eden en önemli şiiri olma özelliğinden dolayı da tercih sebebi oldu.

Ben, sırasıyla; başta şiirin kendi anlamı dışına çıkmadan tercüme ettiğim Nima şiirini, sonrasında ise o şiirin mantığından yola çıkarak Türkçe'de kendi şiir dilim ile yeniden söylediğim ikinci bir şiiri beğeninize sunuyorum.

EY İNSANLAR

Ey sahilde uzanmış mutlu ve güleç insanlar
Suda can vermekte olan birisi var
Bildiğiniz bu hırçın ve karanlık deniz üzerinde
Bir kişi var ki sürekliliğin el ve ayaklarını çırpıyor her dem.
Bir zaman ki düşmana galip geldiğinizin hayali ile sarhoş
Kendi yanınızda beyhude zanlarla bir zaman
Yeni bir kudreti ele geçirmek için
Ellerinden bir muhtacın tutmuş beyhude sanrılarla
Bir zaman ki kolları yeni sıvamıştınız (önemli bir iş için)
Nasıl söyleyeyim şimdi size
Bir kişinin suda canını beyhude kurban erittiğini?
Ey huzur içinde geniş sahilde
Ekmekleri sofrada, şık entarileri tende olan insanlar!
Bir kişi var işte suda sizi çağıran...

Ağır dalgalara vuruyor durmadan yorgun elleriyle
Açılmış ağzı, vahşetten dönmüş gözleri
İşte çok uzak bir yoldan görmüş gölgelerinizi
Ciğerlerinde yutkunup suları ve sürekli artan takatsizliği ile
Bu sulardan dışarıya uzatmaktadır
Bazen başını, bazen ayağını
Ey insanlar!
O, bu uzak yoldan bakmaktadır köhnemiş dünyaya
Çığlık atmaktadır her dem yardım umuduyla
Ey dingin sahilde seyri temaşada olan insanlar!

Dalgalar sessizce sahilin yüzüne vuruyor
Öylece sarhoş, düştüğü yerde dönmektedir,
Öyle bilinçsiz ve kendinden geçmiş, çığlıklarla
Çok uzaktan tekrar işitilmektedir bu çağrı;
Ey insanlar!
Ve rüzgârın sesinde devamlı artan bir can yakıcılık
Ve onun yavaş yavaş sönen sesi
Uzak yakın sular arasından,
Kulaklarda yine aynı nida
Ey insanlar!

EY İNSANLAR

Ey mutlu sahilde ve güleç uzanmış insanlar
Can vermekte olan suda birisi var
Bildiğiniz bu deniz ve hırçın karanlık üzerinde
Bir kişi var ki el ve ayaklarını çırpıyor sürekliliğin her dem.
Bir zaman ki galip düşmana geldiğinizin hayali ile sarhoş
Kendi yanınızda zanlarla beyhude bir zaman
Kudreti geçirmek için yeni bir ele
Ellerinden bir yoksunluğun beyhude tutmuş
Sanrılarla kendi yanınızda
Bir zaman ki yeni kolları sıvamıştınız
Nasıl bir anda söyleyeyim size, şimdi
Beyhude bir kişinin işte kurban canını erittiğini suda?
Ey geniş sahil ve huzur içinde
Şık entarileri tende, ağızları kayıp sofralarda
Ey olan insanlar!
Öylesine bir kişi işte, sizi çağırmaktadır.
Olan Ey suda

Ağır elleriyle yorgun dalgalara durmadan vuruyor
Vahşetten dönmüş ağzı, açılmış gözleri ile
Uzak gölgelerinizi bir yoldan görmüştür
Sularında bir denizin ciğerlerini yutkunup sürekli artan takatsizliği ile
Bu dünyanın sularından dışarıya uzatmaktadır
Bazen başını, bazen ayağını
Ey insanlar!
İşte O adam,
Köhnemiş yoldan bakmakta bu uzak dünyaya
Yardım atmaktadır her dem çığlık umuduyla
Ey meşgul etrafı dingin sahilde izlemekte olan insanlar

Dalgalar sahilin sessiz yüzüne vuruyor
Öyle dönmektedir sarhoş düştüğü yere,
Öyle bilinçsiz ve mayhoş çığlıklarla
Bu çok uzaktan tekrar işitilmektedir çağrı;
Ey insanlar!
Ve her dem rüzgârın bir vahşi sesi daha korkunç,
Can alıcı rüzgârın sesinde onun sesi parça kaybolmaktadır
Bir parça
Uzak sular yakın arasından
Kulaklarda yine aynı nida
İnsanlar Ey!

AHMET ŞAMLU (1925-2000)

İran modern şiirinde hece, aruz ve serbest form üzerine yapılan tartışmalar önceleri vezin ve vezinsizlik daha sonra ise kafiye üzerine yol aldı. Zira bilindiği gibi Farsça'da hece formu yoktur. İlk olarak Nima Yusiç "şegre no" (yeni şiir) formunu deneyerek aruzu kırdı. Tepkilere rağmen 1920'lerde başlayan bu akım zamanla yeni şairlerin soluklandığı bir form haline geldi. Ancak bu "yeni şiir" formu bizdeki gibi kafiyesiz değildi. Bu yeni şiir formunda Ekhvansales, Sepehri, Furuğzad, Royayi, Brahini ve de Şamlu şiirler yazdılar. Ancak kafiyeyi de hiçe sayarak "poem prose" tarzında vezinsiz ve kafiyesiz şiirin yani "şegre sepid"in (beyaz şiir) öncüsü olarak Ahmet Şamlu kabul edilir.

Şamlu 1945-2000 yılları arasında 16 tane şiir kitabı yayınladı. Bu kitaplardan ilki "Unutulmuş ritmler", onun gelecekteki şiir serüveninde tatsızlıkla hatırlanacaktır. Öyle ki kendisi de bunları şiir olarak kabul etmediğini ifade edecektir. Sosyalist düşüncelerinden ötürü bir süreliğine hapis hayatı yaşayan Şamlu'nun (1948), bu yıllarda yazdığı şiirlerde, başta Mayakovski olmak üzere Rus neoformalistlerinin tesiri belirgindir. Ama şair ve eleştirmen Reza Brahini onun şiirinin Mayakovkski'nin şiirinden daha büyük olduğunu ifade eder. "Çünkü Şamlu'nun şiiri bir sosyalist şiir gibi herhangi bir ideolojiyi tebliğ etmez. Sahip olduğu imgeler ve yeni kelimeler öncelikle İranlıya yeni bir zihin ve hatırayı verir. Ardından ona yeni duyumsayış ve algılayış kapasitesi kazandırır. Lorca'dan, Nazım Hikmet'ten, Neruda'dan ve çeşitli Fransız şairlerden tercümeler yapan Şamlu'nun bunlardan etkilenmediğini söylemek doğru olmaz. Ancak en çok etkilendiği şair olarak kabul edebileceğimiz birisi olacaksa o da hocası olan ve yeni şiirin kurucusu olan Nima Yuşiç'tir. [24] Şamlu'nun şiiri üzerinde bu etkilenimlerin izlerini 1961'de yayınlanan "Anlar ve Süreklilik" kitabındaki "Taşlı Yolda" şiirinde görmek mümkündür;

Camların arasından yola bak
Kanı taşlı yolda gör
Kanı taşlı yolda
Gör
Kanı
taşlı yolda

Ve Pablo Neruda'nın şiiri;
(in the street)

24 Reza Berahani, "Modern Şiirimizin Gerçek Örneği", Bakırdaki Altın, 1. cilt, 1992

Come see the bleed in the street
Come see
The bleed in the street
Come see the bleed[25]

Şamlu'da Nazım Hikmet'te olduğu gibi Mayakovski etkisiyle mısraları kırma, akışkanlığı bu formla yakalama uğraşısı da görülür; öz ve imgeler bakımından,

En kısa şarkının öpücük olduğu gün
Ve her insan
Başka bir insan için
kardeştir

form açısından ise;

Çünkü dedi ki
Artık
Yer
Sürekli
Yıldızsız bir gece
Kaldı.

ya da

Aşkımız uyumayan bir köydür.
Ne gündüz
ne gece
heyecan ve zevk ve hayat
bir an bile orda oturmazlar.

"Lisa"nın şiiri, sadece görüntü olarak değil, şiirsel dil ve

25 a.g.e.

mazmunlar bakımından da Lorca'nın etkilerini taşır. Şu dizelerde ise, Eluard'ın tesiri ise açıktır;

Bir gün güvercinlerimizi bulacağız
Ve yine sevgi güzelliğin elinden tutacak o gün[26]

Yukarıda da söylediğimiz gibi dünya şiirini bu kadar yakından takib eden Şamlu'nun en çok etkilendiği şairlerin başını Nima çeker. Aşağıdaki "*sürgün*" ve "*yağmur kuşu*" şiirlerinde bu etkiler barizdir.[27]

SÜRGÜN

Gam heykelinden artık çek elini
Çünkü küllerinden kendini yaratmıştır
Çünkü karanlık ve soğuk,
Ve çek elini işte
Çünkü rüzgarın söndürdüğü bir çerağım şimdi.

YAĞMUR KUŞU
Gecenin telaşmdandır
Karanlık bulutlar yağıyor
Korkunç denizler üzerine.
Ve ıssız limanın kulesinde
Ta en tepesinde
Çığlıklar atıyor işte
Yine yağmur kuşu

26 Cevat Mecabi, Şamlu'yu Tanıma Kitabı

27 Reza Berahini, "Modern Şiirimizin Gerçek Örneği", Bakırdaki Altın, 1. cilt, 1992

Nima'da belirgin olarak görülen deniz, orman, kayıkçı, vaha, sahil, imgeleri Şamlu'nun şiirini de uzunca bir süre etkisi altında bırakmıştır. Ancak Şamlu kendi dilini yakaladığında onun şiiri bize artık çölden, vahadan, köyden değil de modern kentten ve insanın sonsuz yalnızlığından ya da deliliğinden söz eder. Şamlu'nun şiir tekniğini başka bir modern şair olan Mehdi Ekhvansales maddeler halinde şöyle sıralar:

1. Tekrar (bazen tam kelime olarak, bazen değişikliklerle)
2. Sürekli bir zıtlık ve ikilik
3. Karine yoluyla yaratma ya da benzetme
4. Sade bir konuya derinlik katmak için metafizik hava aratma
5. Kelime sonlarındaki eklerin uyumu
6. Lafız üzerinde farklı kombinasyonlar kurma
7. Kesik ritmler, boşluklar
8. Sıfatları derecelerine göre sıralı olarak kullanma

Ekhvansales Şamlu şiirinin büyük bir tasvir ve imgelem gücüne sahip olduğunu vurgulayarak Şamlu'da tekrarlanmış tek bir istiare ve imgenin bulunamayacağını iddia eder. Ve sıfat yerine mastar getirme ilk olarak Nasır Khosrov ve Nima'da gözlenirken Modern dönemde bunu en iyi kullananın Şamlu olduğunu da ekler iddiasına.[28]

"Şamlu'nun şiiri, öncelikle zulme ve karanlığa karşı yazılmış bir şiirdir. O yarattığı kelimelerin dünyasını kendi dünyası bilerek, kelimelerin de kendi şiirinden etkilenmesini sağlamıştır. Kelimeler onun şiirinde büyümüş ve yetişkin olmuşlardır. Böylece dili de etkilemişlerdir. Şamlu'nun şiiri toplumumuzun tarihi serüvenidir. Buna ek olarak o şiirini bütün insanlığın

28 Mehdi Ekhvansales, "Umuttan Bir Mektup" Fikir e Sanat, Şamlu Özel Sayısı, 2. sayı, 1965

hizmetine sunmuştur. O insan ki bütün bir insanlık formunda kendini arayan ve bütün bağımlılıklardan kaçan bir şiiri yazmanın hevesini hep taşımıştır. Bu yüzden Mayakovski'den de daha gerçekçidir. Çünkü Mayakovksi gibi bazen dahi şiirini propaganda için kullanmadı."[29] Şamlu şiirinin başarılarından biri toplumun kullandığı kelimelerle kendine has bir üslup yaratarak o kelimelere yeni hayatlar bulma, yaşama fırsatını vermiş olmasıdır. Onun şiirinde çok yeni ya da az kullanılan bir kelimenin yerine sıkça yaygın ancak ilk defa o şekil ve anlamda kullanılmış kelimelere rastlanır. Denilebilir ki, her büyük şair gibi Şamlu da yeni kelimeler yaratarak kendi rengini kendi diline aktarmıştır. İşte sırf bu bakımdan Şamlu'yu çekip aldığınızda modern Farsça'nın çok şey kaybettiği gözlenecektir.

Şamlu da modern dünyanın şairleri gibi uzak ötelerin özlemini hep taşıdı. Buraya ait olmamanın günahını başka alemlerden getirdiği mısralarla telafi etmeye çalıştı. "Ayna Bağı" (1958) adlı kitabındaki şiirler şüphenin ve yakiniliğin dolaylarında sürrealist bir yörüngede gezinir. Bu kitapta Füruğ'a yazılan mersiye, modern şiir serüveninde eşine rastlanmaz bir nokta, adeta sonsuzluğun resmidir.[30]

Seni aramanın yolunda
Dağı dergah bilip yol tutuyorum
Denizlerin ve otların girişinde

Seni aramanın yolunda
Rüzgarların kabrini yol tutuyorum,
Mevsimlerin dörtyolunda
Ve bulutlu bir gökyüzünü

29 Reza Berahani, "Modern Şiirimizin Gerçek Örneği", Bakırdaki Altın, 1. cilt, 1992

30 Muhammed Hukuki, "Günümüzün Şiiri-1", Zaman Kitabı, 1982

Köhneliğiyle çerçeveleyen
Kırık bir pencerenin ahşap çıtalarında

Bu mersiye üzerine yorum yapan Brahini, "Bu şiir, absurdite'(saçma'dan) den dem vurarak hayata başka bir bakış perspektifini verir. ***"Visal"*** şiirinde ise ölüm ve aşkı sanki Farsça içinde bam başka bir dille tasvir eder;

İnanmazdım asla geceye
Her ne kadar derinliğinin ötesine
Bir ümid deriçesiyle gönül bağladıysam da.[31]

Muhammed Muhtari de, Şamlu'nun şiirinde resmedilen insan için şunları söylemektedir: *"Şamlu sürekli çok anlamlı, açık kelimeleri ve manaları yabancılaşan insanı tanımlamak için kullandı. Onun heyecan ve coşkusu bu yalnızlığı haykırmak için sürekli tazeydi."*[32]

Kendisi ile yapılan röportajlarda poetik bir duruşuyla şiire ve şaire ilişkin önemli işaretler ve yorumlar sergileyen Şamlu'nun önemli iddialarını sıralayacak olursak şüphesiz başta vezin ve ölçü ile ilgili olanları önemli bir yer teşkil edecektir:

"-Şiir belirgin usul ve kanunlara bağlı olmadığı için bilimden çok ayrı bir konuma sahiptir.

-Şiir bir şeyi açıklayıp anlatmak için yazılmaz.
Bu amaçla okunamaz da.

31 Reza Berahani, "Modern Şiirimizin Gerçek Örneği", Bakırdaki Altın, 1. cilt, 1992

32 Muhammed Muhtari, "Modern Şiirde İnsan" Seçkin İnsanın Dönüşü, 4. dönem, 199

-Vezin şiir için gerekli olan bir unsur değildir. Dönemin ihtiyaç duyduğu bir dil tepkisidir.

-Şiir kendisinden başka hiçbir yükün ya da mesajın altına girmemeli. Yoksa kendi değerini de kaybeder. Şiir kendini açıklamak zorunda da değildir.

-Ben vezni(ölçüyü) şiir için şahsi ve olmazsa olmaz bir ihtiyaç olarak görmüyorum. Tersine veznin şairin kafasındaki ritmi ve formu bozduğu kanaatindeyim. Çünkü vezin sadece kendine yaraşır kelimeleri seçer. Oysa şairin kafasındaki kelimeler çok farklı ve daha yerinde olabilirler. Vezin şairin uçmasını engelleyen bir kafes gibidir.

-Gerçek şair her zaman yazabilme yeteneğinde olan değildir. Fakat o şiir yazdığı zaman dalgaları köpüren sakin bir denize benzer. O eski şairler gibi hazır bir vezni doldurmak için çaba sarfetmez. Kelime gelip ona çarpar, kendini ondan aldığı renkle ötekine okutur.

-Kafiye yerinde kullanılırsa bir değeri olur. Aksi takdirde şiirin ruhuna da zarar verir" [33]

Şamlu'nun şiirini Türkçe'de yeniden söylemeye gayret gösterek zevkinize sunuyorum.

33 Ahmet Şamlu ile söyleşi, Nasır Hariri, Guherzad Yayınevi, Tehran

AŞKA BİR DAİR ŞEY SÖYLE

Kısa bir misafirhanedir dünya
Günah ve cehennemin arasında
Güneş,
Yeni bir hakaret ve küfür için doğmakta
Ve gün
Üzerimize telafisi mümkün olmayan bir utanç taşımaktadır.

Ah!
Gözyaşlarımın sularında boğulmadan önce
Bir şeyler söyle!

Ağaç,
Ataların günahkâr cehaleti
Rüzgâr,
Sürekli kötülüğü soluyan bir vesvese
Sonbahar mehtabı,
Dünyaya bütün kirini seren küfürdür

Bir şeyler söyle
Boğulmadan önce gözyaşlarımın sularında
Bir şeyler söyle

Bütün kapılar güzel
Açılır azabın ülkesindeki ovalara
Aşk, yapıştıkça tene,
İnsanı bunaltan kirli bir rutubettir

Ve gök
İnsanı toprağa yerleşik kılıp
Kaderine ağlayış akıtan
Bir tavandır

Ah!
Sularında gözyaşlarımın boğulmadan önce bir şeyler söyle!
Ne olursa olsun

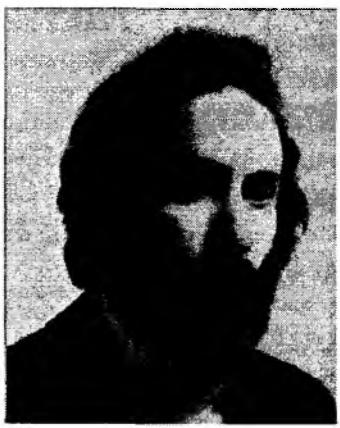
Pınarlar
Tabutların arasından çalarlar sularını
Ve saçlarını dağıtan ağıtçılar yalnız gururu kalmıştır dünyanın

Paklığını ve temiz kalan kaldıysa neyin
Satma artık aynalara
Facirlerdir yalnız, gün be gün
ihtiyaç duyan aynalara

Sessiz oturma öyle
Allah aşkına
Önce boğulmadan sularında gözyaşlarımın
Aşka dair Bir şeyler söyle!
Bir şeyler !

Ağustos 1981

SOHRAB SEPEHRİ (1928-1980)

Sepehri, Nima Yuşiç'in öncüsü olduğu İran modern şiirinin önemli isimlerinden biridir. Mehdi Ekhavansales, Füruğ Ferrukhzad ve modern şiirin kendisinde farklı bir biçim (Beyaz şiir; modern şiirde aruzun yanında kafiyeyi de kenara atmıştır) bularak doruğa ulaştığı Ahmet Şamlu'dan farklı olarak Sohrab'm ne şiirinde ne de hayatında hiçbir politik ve teorik bir iddia dağdağası önem arz etmez. O hayatı herkesin büyütüp uğruna kavgalar, dinler, ideolojiler, kargaşalar yarattığı bir fenomen olarak görmez. Bir şiirinde hayatı, çok sade olarak "bir elmayı ısırmak" olarak tanımlar.

"Güzel bir gelenek yaşamak,
Yaşamanın çünkü, ölüm genişliğinde kanat ve tüyleri
Ve Aşk endazesinde sıçrayışı vardır.
Alışkanlığın rafına konulup
Benim, senin unutabileceği bir şey değildir yaşamak."

Onun için hayat tabiattaki gibi çok doğal ve sadedir. Modern kent hayatından sıkıldığı zamanlarda alır bohçasını, çay termosunu, tepelere, bayırlara çıkardı. Orada kuşların, çimenlerin, rüzgârın asırlardır değişmeyen türküsünü dinler, şiiriyle onların ritmine eşlik ederdi.

"Ben yeryüzünün ilk yaratıldığı ana yakınım
Çiçeklerin her gün nabzını tutan ben
Bir aşinayım
Islak kaderine suyun ve yeşile alışkanlığına ağacın."

Kelimelerinin tükendiğini hissettiği yerlerde fırçasına sarılır yine şiirleri gibi çok sade olan çizimler yapardı. Gerek şiiri gerekse çizdiği tablolar minimal olarak anıldı. Ancak kendisi sanatın bu kadar kategorize edilmesinden hem nefret eder hem de bunlara hiç prim vermezdi. Onun için bir çiftçinin ektiği mısırlar, yorgun bir işçinin ay ışığı altında açıkta uyuması ve benzeri durumlar teoriden, biçimden daha heyecan vericiydi. O'nun şiirinin estetik tadını bu sade, doğal, gösterişsiz, iddiasız gerçekler yaratmaktaydı. Büyük şair Ahmet Şamlu onun bu iddiasız, kendi başınalık halinden rahatsızlık duyar, "suyu bulandırmayalım" şiirini örnek vererek de onunla şu şekilde dalga geçerdi; "Bu Sohrab'ı anlamıyorum, Irmağın ötesinde insanlar katledilmekte o hala suyu bulandırmayalım diyor". Hâlbuki Sohrab hiç siyasi ve politik bir kaygı gütmeden suyun doğasına dair mısralarını sarf etmişti. Siyasi duruş sahibi ve iddiası olan bir şair için toplumun sosyal durumu elbette ki önemlidir. Ancak Sohrab Hint felsefesine duyduğu ilgiden sonra derin araştırmalara girmiş

ve insanın temizlenip arınmasının yolunun doğadan geçtiğine karar vermiştir. Aslında belki de bu en büyük siyasi ve politik duruş olarak kabul edilebilir. Resimlerinde, mısralarında herkesin addi kabul ettiği konumları yeni bir zevk ve perspektifle yeniden yaratmıştır. Ondaki bu güç zahiren ve sanat teorileri bağlamında belki yeni formalist şairler olan Reza Berahini ve Yadollah Royayi kadar kale alınmayabilir, mamafih Sepehri'nin şiiri her yaşta ve her okuyuşta tabiatta saklı olan insanın kendi tarihi serüvenini bir çeşit ince zevk çeşnisi formunda verir.

Sohrab'ın şiirinde Federico Garci Lorca'nın şiirine benzer görsel öğeler ağırlıktadır. Onun şiiri son dönemlerde Holywood sinemasından sonra tek milli ve güçlü sinema olan Yeni İran sinemasına kaynak teşkil etmiştir. İşte bu yüzden artık bütün sinema tarihi kitaplarında adı anılmadan geçilmeyen Minimalist sinema anlamında dünyada artık öncü kabul edilen Abbas Kiarostami ondan yoğun şekilde etkilenmiş ve filmlerinde ondan istifade etmiştir. Cannes film festivalinde en fazla ödül alan İran filmi "Dostun evi nerede" filminin ismi Sohrab'ın "Adres" şiirinin en önemli mısrasıdır. Yine Kiarostami İran tarihi ve kültürü bağlamında hazırlanan "İran Halısı, Bir Kimlik" projesinde çektiği filmde, film boyunca yine Sohrab'ın başka bir şiiri okunur. Kiarostami'nin bir diğer filmlerinde de Sepehri'nin şiirlerinin etkilerini görmek mümkünken onun şiiri başka yönetmenlerin dünyasında da görsel imgeler yaratmış olup "Suyu Bulandırmayalım" şiiri de başka bir filmin ismi olmuştur.

Modern İran şairlerinin ilk öncüleri dil ve biçim kavgaları yüzünden biçimsel olarak dile bağımlıydılar. Buna ilaveten imge ve mitleri de yerel ve şahsi olduklarından pek fazla tercüme edilebilme fırsatı yakalayamadılar. Özellikle Nima ve Ekhavansales'in şiirlerinin İngilizce tercümeleri dahi kendi asıllarından çok ayrı şiirlerdir. Bu noktada şiiri tercümeye uygun olan iki şairin birçok şiiri yabancı dile çevrildi. Bunlardan biri Sohrab diğeri Fü-

ruğ Farrukhzad idi. Sohrab'ın şiiri büyük bir yalnızlığı içermekle birlikte her zaman çocuk sadeliğinde bir hayat tasavvurunu da beraberinde taşır. Onun şiirinde hayat şu şekilde yorumlanır:

"Hayat bir şeydi
Ya bahar bayramının yağması ya da serçe dolu bir çınar.
Hayat o zamanlar bir sıra ışık ve oyuncak bir bebek
Avuç dolusu bir özgürlüktü
O zamanlar hayat bir müzik havuzuydu."

En yalın ve en az kelimelerle bir insanlık durumunu adeta resmetmeye çalışan Sohrab'ın şiirleri "Sekiz Kitap" adlı mecmuada toplanmıştır. *"Yolcu"* ve *"Suyun Ayak Sesleri"* kendisinin en uzun iki şiiridir.

MEHDİ EKHAVAN SALES (1928-1990)

Mehdi Akhavan Sales (M. Omid) 1928 de Meşhed'de doğdu. 1949'a Tahran'a gelip hayatını burada devam ettirdi. 1950'de devlet karşıtı gösteride tutuklanıp serbest bırakıldı. 1953'de Musaddık'ın düşmesiyle de kısa bir süre hapis yattı. İlk kitabı "Organ" 1951'de yayınlandı. 1959 ile 1965 yılları arasında devlet kolejinde öğretmenlik yaptı. Ayrıca eğitim filmlerinde dublörlük yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde makaleler yazdı.

1959'da "Şahname'nin sonu" adlı şiir kitabını yayınladı. Bu kitabında İran'ın bazı modern sosyo-politik sorunlarını ülkesinin kadim tarihindeki mit ve efsanelerin imgeleri ile bağdaştırdı. Bir yıl sonra "Bu Avestadan" adlı şiir kitabıyla dolaylı olarak devleti ve diğer sistem yapılarının tümünü eleştirdi. Böylece o ve arkadaşları devlet tarafından anarşist olarak nitelendirildi-

ler. Buna benzer birkaç davranışı sonucu 1967'de şair Sales bir daha kısa süreliğine Kasr Hapishanesinde esir yattı. Çıktıktan sonra eğitim bakanlığına bağlı Ulusal İran Radyo ve Televizyonunda göreve başladı.

1990'da Tahran'da vefat eden Sales'in mezarı Tus'daki Firdevsi'nin mezarı yakınlarındadır. Sales'in makaleleri daha çok Modern İran şiirinin eleştirilerini konu alır. Ayrıca onun şiiri modern İran şiirinde Şamlu'dan sonra nevi şahsına münhasırlığı ile tanınır. Katıldığı haftalık televizyon programlarında sürekli modern İran şiirinin problemlerini ve geleceğini tartıştı. Ayrıca şiiri bir kimlik olarak kabul edip her İranlının kimliğini sonunda bulması gerektiğine işaret etti.

Ekhavan'ı Modern Türk Şiirinde herhangi biri ile mukayese etmek gerekirse onu en çok avangardlığı ve deli başmalığı ile Metin Eloğlu ancak dildeki yenilikleri ve imgeleri ile Ece Ayhan ile özdeşleştirebiliriz. Onun dildeki yeni kelime yaratımı ve Farsçanın kadim kelimelerini modern yorumuyla şiire taşıması; Klasik ile Modern şiir arasında biçimsel olarak bir köprü görevi görmesini sağlamıştır. Eski biçimleri yeni kelimelerle ya da eski kelimeleri modern formlar içinde kullanmasıyla da O'nu Turgut Uyar ile karşılaştırabiliriz. Ancak Farsça bizdeki alfabe, daha doğru bir deyimle -dil değişimi gibi- bir kadere düçar olmamasına rağmen Sales de kullandığı bu formlarla Uyar gibi daha yeni bir şiir yaratamadı. Hatta ilk şiirlerine nazaran irtifa kaybetti. Çünkü şiire formu veren zaman, ve o zamanda kullanılan dildir. Klasik şairler bile şu anda yaşıyor olsalardı bu zamandaki hayatın ve dilin ritmi gereği farklı bir şiir formu yaratmak zorunda kalacaklardı. Ne ki farklı coğrafya ve dil vadilerinden olmalarına rağmen hem Uyar hem Sales dolaylı olarak eski formların kendi zamanlarındaki dillere ait olduklarını ispatlamış oldular.

Sales'in çalışmalarını orijinal İngilizce ve Türkçe İsimleri ile aşağıda aktardım. Ben onun önemli gazellerinden biri olan 3.Gazeli ve Hemşire şiirini tercüme etmeye çalıştım. Ancak şunu söylemek gerekirse Modern İran şiirinde şiiri tercümeye münasip olmayan ilk şair Şamlu'dan önce Ekhavan'dır. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi o dilden bir tarih olarak istifade etti. Onun dilinin sırlarına giriş yapabilmek için ise öncelikle Farsça dilinden önce Fars kimliğinin tarihini bilmek gerekiyor. Eş zamanlı olarak dilin tarihi de mukayese edildiğinde Sales'in nasıl bir ummandan seslendiği daha belirgin olarak karşımıza çıkacaktır. Zorluğuna rağmen Sales'in şiirini Türkçe dilinde yeniden, yeni bir şiir olarak yazmaya çalıştım. C.Süreya'nın da dediği gibi; belki de bu yeni şiir artık şairinden çok bizim dilimizin şiiridir.

Sales'in çalışmalarının kısa tarihçesi:

1. "Arghanun" (The Organ-Organ), 1951
2. "Zemestan" (Winter-Kış), 1955
3. "Akhar-i Shahname" (The Ending of the Shahname-Şahnamenin Sonu), 1959
4. "Az in Avesta" (From this Avesta-Bu Avestadan), 1965
5. "Shekar" (The Hunt-Av), 1966
6. "Pa'iz dar zendan" (Autumn in Prison-Zindanda Sonbahar), 1970
7. "Shush-ra Didam" (I Saw Shush-Şuş'u Gördüm), 1972
8. "Guyand Ki Ferdowsi" (It is Related that Firdowsi-O Firdevsi'ye aittir), 1976
9. "Darakhti Pir va Jangal" (The Ancient Tree and the Forest-Yaşlı Ağaç ve Orman), 1977

10. "Dar Hayati Kuchek-i Pa'iz dar Zendan"
(In Autumn's Small Yard in Prison-
Zindanda Sonbaharın Bahçesinde), 1977
11. "Inak Bahar-i Digar" (Now a New Spring-
Şimdi Başka Bir Bahar), 1978
12. "Bejang, Ey Pahlavan" (Fight on, O Hero-
savaş ey pehlivan), 1978
13. "Bed'atha va Badaye'I Nima Yushij" (Nima Yushij's Innovations and Aesthetics-
Nima Yusiç'in yeniliği ve estetiği), 1979
14. "Duzakh amma Sard" (Hell but Freezing-
Uzak ama soğuk), 1979

3.Gazel

Ey benim sessizliğimin ve yalnızlığımın,
Azametli ve bakire
En güzel anlarının
Destekçi ve sığınıkları

Ey benim tatlı ve azim "şet" im [34]
Ey büyük, delikanlı sokaklarda seninle çok gezmelerim
Baştan, çıkmazı görünmeyen sokaklarda duyulan
Görüntüsü yasak arzular
Ki o sokaklardaki tek hoşnutluğumuz
Ve asma dallarının indiği sokaklarda
Nazlarının sessiz çiçekleriydiler.
Asma dallarının indiği sokaklar ki utancımın kırmızı gülleri
Sokaklar ki avuntuydular.
Yol gitmeler geceler boyu o sokaklarda
Gümüş sahiline varmak için karanlığın
Orada, o seherde hem
Uykunun lezzetini getirmeden hatıra

34 Şet: iki nehirin birleşerek büyük tek nehre dönüştüğü yer. Fırat ve Dicle'nin kesiştiği yer; şat-tül arab

Söylenecek buğulu daha ne çok şey var seninle
Sisli o sokaklarda.

Gözlerin ki o sokaklarda en necip gazelleri okurdular
Bir an olsun sözden uzak düştüler mi
Biraz olsun,
Gözlerine sürerdi yine sözü pak efsunum benim.

Ey bütün temiz güzellikleri kendinde barındıran azim şet
Ey benim azamet dolu şet'im
Ey en uzaklara yol alan,
O uzaklardan söyle bana
Gurbet gecelerinde hangi yıldızdır
Seninle en parlak oturan
Ey benim gurbet gecelerimin kadim ortağı
Söyle bana!

Ey bakışlarının yokluğunda ışığını kaybetmiş en ızdırab dolu anların
Destekçi
ve sığınıkları,
Asma dallarının indiği acının karanlık
Ve artık ızdırap çiçeklerinin açtığı yokluğunun o sokaklarında
Gecelerdir hepsi kör
Oradan, o uzaklardan söyle bana
Hangi yıldıza kadardır
Gecelerini aydınlık kılan
Güneş parçası.

Eylül,1958

HEMŞİRE

Gece mi
Bir sonbahar gecesi
Şüphe doğuran sevgili
Dert ortağı gecelerin
Ağlayan ve uzundu
Helal ve yorgun kalbi

Şüphe içindeyim ne fark eder gece içindeyim
Benimle ağlayan gece midir?
Yoksa sabah mıdır gizlice bir köşede ağlayan?
Donuk gözlerle bakmaktadır bana güz
Siyah yastığını koymaktadır sevdamın altına

Ben bunları söylemeye durayım
Oysa olmakta gece yeniden gece

Benimleyken ey iyi ve sevgili olan güz gecesi
Katre katre hastalardan can almaktasın
Sanki siyah giymiş bir hemşire gibi
Bak kenarımda oturmuş gözyaşı dökmektedir gece

Ben bunları söylemeye durayım
Oysa zaman olmakta yineden gece

FÜRUĞ FERRUHZAD(1935-1967)

Modern Fars şiirinin ustaları Nima Yusiç, Sepehri, Şamlu ve Ekhavansales'ten sonra en önemli sima şüphesiz ki bir kadın şair olan Füruğ Ferruhzad'tır. Kadınlığı ve eşliği kendine yeterli görmeyerek ailesinin itirazına rağmen bir zamanlar severek evlendiği ve kendisinden 15 yaş büyük olan kocasının baskı ve ısrarlarına dayanamayıp ailesine ve her şeye karşılık olarak şiiri tercih eden bir yalnız şairdir Füruğ. Öyle ki bir daha oğlu Kamyar'ı dahi görmesine izin verilmedi. Babası Albay olduğu için çocukluğu muntazam bir eğitim ve disiplinle geçen Füruğ içinde daha o zamanlardan kalma isyan ve itiraz sesini gün gelecek şiirinde gösterecekti. Nitekim sırf şiir kitaplarının başlıklarına bakıldığında Füruğ'un yaşadığı ve sürekli hesaplaşma içinde olduğu kavganın mecrası görülecektir. Tutsak, Duvar ve İsyan. Şairin ince ruh çizgileri hakkında detaylı resimler veren bu kitaplar adeta kendi toprağından koparılıp her ihtiyacının karşılanmasına rağmen cam fanus içerisinde nefes alamayan şairi betimlemektedir. Ona en çok yakışan kelime 'kaçış' ya da 'firar'dır dersek yanılmış olma-

yız. Neyden kaçış? Bu bir şair için cevap verilmesi çok zor bir sorudur. Disiplinden, nizamiyeden, okuldan, kurallardan, düzenden, rejimden, dogmatik teokratik batıl inançlardan ya da zaman ve mekandan. Belki de hiçbiri. Şair neden ve nereden kaçtığını biraz bilse dahi nereye kaçtığını yanıtlayamaz. En iyi cevabı ancak ve ancak Baudlaire'in gösterdiği yer olabilir belki; o da, ' Bu dünyanın dışında herhangi bir yer'. Şair başkalarının var ettiği zamanda, mekanda kelimenin kabında gittikçe kendine yakınlık bulamaz hale gelir, yabancılaşır ve iğrenir her şeyden. Her şeyden mi evet çarpıtılan, maske giydirilen, kandırmaya hazır sinsi ve kurdan bütün bakışları hemen hisseder ve bütün bunlara düşman kesilir. Bu yönüyle her şair aslında Puşkin'in deyimiyle Peygamber vasfını, değilse bile onun ahlakını yansıtır aslında. Bir farkla ki o bunu şiirle yapar...

Füruğ 'Tutsak' lıktan kurtulmak için gözüne kestirdiği 'Duvar'a karşı bir 'İsyan' başlatır. Ama isyana kadar Füruğ'un şiirinde hala kadınlığın, kavganın ve progagandanın izleri hakimdir. Kavgacı ruhunun altında zamanları da aşacak olan şiir imgesi henüz eziktir. Ilk defa Şems Lengerudi'nin de yorumuyla 'Yeniden Doğuş' adlı şiir kitabıyla(1964) Füruğ'un şiiri Modern İran şiirinin bir kilometre taşı olarak kabul edildi. Nitekim Ahmet Şamlu ölümünden sonra İran'ın bu en deli kadın şairi için 'Mersiye' adlı şiiri kaleme aldı. Füruğ boşandıktan sonra, 22 yaşında, İran Yeni Dalga sineması kuramcılarından ve öncülerinden biri olan edebiyatçı İbrahim Gülistan ile tanışır. Sinema alanında başta yönetmenlik olmak üzere, oyunculuk, senaryo yazarlığı, dublaj ve montaj yaptı. 1962'de yaptığı ilk belgesel İtalya'da bir festivalden birincilikle döndü. Bir sonraki yıl Tebriz'de çalışmalarını yürüttüğü ve cüzzamlıları konu alan 'Kara ev' adlı filmi Ober Haussen film festivalinde en iyi film ödülün aldı. Unesco Ferruhzad için 30 dakikalık bir belgesel hazırlatıp yayınlattı. Yine ünlü İtalyan yönetmen Bernardo Bertolucci Füruğ hakkında 15dk lık bir belgesel yaptı. Füruğ konduğu hiç bir dalı be-

ğenmeyen bir kartal gibi içinin derinliğini de koruyarak sürekli yükseklere baktı. Derinliğini ve enginliğini bir kadının en büyük meziyeti bilip şiirin mecrasında bir çok kimsenin kayıtsız kaldığı acıya, hüzne ve yalnızlığa apayrı bir perspektifle ışık tuttu. İmgeleri modern insan için o güne kadar hiç rastlanılmamış orjinalliğini koruyarak insanlığını vicdanını acıttı. Kalbinin rüzgarlarını dinleyen Füruğ ne kadar da her esen rüzgarın sesine boyun eğip ardından gittiyse de şiir sürekli onun sığınağı, penahgahı, varlığını dinlendirdiği ve beslediği mekanların mekanı olarak kaldı. Yarım kalan son şiir kitabı 'İnanalım, soğuk mevsimin başlangıcına' 1974'te ölümünden sonra yayınlandı. Evet Füruğ daha 33 yaşındayken, Orhan Veli kadar gençken yani, daha dönemin şiirine ne kadar yol aldıracağı hesap bile edilemezken bir trafik kazasında can verdi. 1999 yılında Abbas Kiarostami bizi onun gittiği yere, filmine onun bir şiirinin adını vererek (Rüzgar bizi sürükleyecek) yani rüzgarın bizi götüreceği yere davet etti. Ölümün insanı sonlandırdığı değil sonsuzlandırdığı yere bu sefer görüntünün mısraları ile Füruğ'un izinde gittik...

DÜNYAYA YENİDEN GELİŞ

Varlığımın bütünü ayetidir karanlığın
Seni sürekli kendinde tekrar eden
Ve tomurcukların seherine
ve olgunluğun sonsuzluğuna götüren
Ben seni işte bu ayette ahladım, Ah!...
Ben bu ayette işte seni
Ağaca ve suya ve ateşe ekledim.

Yaşamak belki,
Üzerinden elinde kova ile bir kadının
Her gün geçip gittiği uzun bir yoldur.
Belki hayat,
Bir kendirdir, bir adam gelir ve kendini onunla bir dala asar
Yaşamak belki de medreseden dönen küçücük bir çocuktur.

Birbirine erircesine iki sarılış arasında bir sigara yakımıdır
Belki de yaşamak,
Ya da yabancı bir yolcunun şapkasını çıkarıp
Etrafına şaşkınca bakışıdır
Sonunda başka bir yolcuyu bulup
Manasız bir gülümseme ile 'günaydın' der.
Yaşamak belki de
Bakışımın senin göz bebeklerinde kendini yok ettiği
O kısacık andır.

Ve burda benim ayı idrak ederek, karanlığı bularak öğrendiğim
Bir his var, yalnızlık kadar geniş bu odanın içinde.
Benim kalbim, aşk kadar büyük kalbim
Küçük sade neşelerin bahanesiyle kendine bakmakta,
Saksıda parçalanan çiçeklerin güzelliğine,
Bizim bahçeye ektiğin fidana
Ve bir pencere kadar öten kanaryaların şarkısına

Ah!...
Benim payım bu
Payım bu benim
Benim payım
Tavanına asacak perdesini yine benden alan bir gökyüzü
Terkedilmiş bir basamaktan aşağı inmek, benim payım
Ve bir kavuşma aramak çürümüşlükle gurbette
Benim payıma hüzünlere prangalanmış ayaklarımla
Hatıraların bağında dönüp dolaşmak kaldı
Bir de o acıların içinde bana yeniden hayat veren
'Senin ellerini seviyorum' nidası

Ellerimi bahçeye ekiyorum.
Yeşillenecem biliyorum, biliyorum
Gerçekten biliyorum ve bıldırcınlar
Ellerimin mürrekkep ayasında bir oyuk açıp
Gizliden yumurtalarını bırakacaklar.

İki kulağıma birbirinin aynından
Küpeler asıyorum kirazdan
Ve Tırnağıma yıldız çiçeğinin yapraklarını yapıştırıyorum

Orada bir sokak var
Dağınık saçları, ince boyunları ve zayıf bacaklarıyla
Hala bana aşık gençlerin var olduğu o sokakta
Genç ve masum bir kızın
Rüzgarın çoktandır uçurup savurduğu tebessümleri hayal ediliyormuş.
Kalbimin gizlice, çocukluğumun mahallesinden çaldığı
Bir sokak var orda, biliyorum.

Sefer, zaman çizgisinde bir biçimdir.
Ve başka bir biçime bağlıyor zamanın kuru çizgisini
Bir aynanın misafirliğinden dönen
Bilinç tasvirinden bir biçime.

Ve öylesine sanki biri ölüyor
Ya da kalıyor birisi
Yine de hakir bir derenin düştüğü hendekte
Hiç bir avcı bir tek elmas olsun bulmayacaktır.

Ben
Okyanusun miskin kuytusunda
Kederli bir peri kızını tanıyorum.
Tahta bir ney içerisinden
Kalbini üflüyor yavaş yavaş
Kederli peri kızı
Gece bir öpücükle ölüyorken
Sabah yine başka bir öpüşle dünyaya gelecek.

Biri Gırnata'nın Endülüs'ünden, diğeri İran'ın Kaşan'ından; biri Franco'nun şairleri daha 38'inde kurşuna dizdiği yerden, diğeri erdem ve haysiyet erlerinin Nasıreddin Şah'ın emri ile Fin Hamamında bileklerinin kesildiği yerden; biri Akdeniz'in zeytinliklerine yansıyan ay ışığıyla kelimelerin ruhlarındaki şiiri gören, diğeri kum çölünün tarihten eserek zamanın kül tutmuş doğasına şiirle varan, iki yalnız: Federico Garcia Lorca, Sohrap Sepeheri. Biri hiç bir zaman İsanyalı olamamış ve çingene kızlarının belirsizliğe yolculuklarında ayı yoldaş, ışığının yansıdığı zeytinlikleri ise hem mezar hem de yurt edinmiş bir boğa şair; diğeri doğduğu yer olan Kaşan'ı çoktan kaybetmiş ve bu yüzden gecenin kıyısında kendine bir ev inşa etmiş doğa şairi. Biri daha 1918'de, burjuva sınıfını, yeryüzünü şiirle doldurmuş olan İsa'yı katletmekle suçlayan ve "İspanya'da ölüler, başka yerlerdeki ölülerden daha canlıdır" diyen Lorca; diğeri bir menekşenin önünden geçerken ona selam vermeyen ademoğlunu, kalbindeki kabesini ve kavun kabuklarından oluşan seccadesini unutup kendine habire kıble ve namazgah arayanı kınayan Sepehri.

ISBN 978-605-61768-1-4
9 786056 176814